

ISSN

0463-6309

Sielis

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1980

15

rugšėjis
spalis

T U R I N Y S

J. Švabaitė	Eilėraščiai	4
G. Sirutienė	Mano studijų metai Vilniaus Universitete lenkų okupacijos laikais	5
S. Vilkauja	Vytauto Didžiojo Universitetas	10
J. Miškinis	Kristijono Donelaičio idėjos gyvos	13
K. Donelaitis	Lapės ir gandro čėsnis	14
P. Gaučys	Santuoka su genijum	15
● Knygos	Pr. Naujokaitis — Graži knygelė mažiesiems ...	20
	A. Balašaitienė — Moteris ir humoras	21
	P. Janušonis — Nestatyk namų ant svetimos žemės	23
● Moterys pasaulyje	R. Rudinskienė — Moterų teisės Kvebeko pro- vincijoje	25
● Madų ir grožio pasaulis	Veda I. Kairienė	26
● Šeiminių kampelis	Veda L. Murauskienė	27

ILIUSTRACIJOS

R. Gibavičius	Senasis Vilnius	3
V. Černiauskaitė	Iliustracija	4
G. Gučaitė	Universitetas	13
M. Vorobjov	St. Peterburg	16
O. Kuprecki	Berniukas	17
P. Fedotov	Jaunamartė	19
D. Kizlauskienė	Tuliukas	21

“MOTERIS” LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS 1980 m. Nr. 5 (137)

NORA KULPAVIČIENĖ — *redaktorė*

S. GIRDAUSKIENĖ — *lituanistė*, **Z. DIDŽBALIENĖ** — *korektorė*

I. KAIRIENĖ — *skyriaus vedėja*, **L. MURAUSKIENĖ** — *skyriaus vedėja*

BRONĖ PABEDINSKIENĖ — *administratorė*

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada

Spaudė “Tėviškės žiburių” spaustuvė, 2185 Stavebank Rd., Mississauga, Ont. L5C 1T3.

Prenumerata metams \$8.00, garbės prenumerata — \$12.00.

Viršelis — lietuviškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

“MOTERIS” Lithuanian Women’s Magazine. 1980. No. 5 (137)

Printed by “Lights of Homeland” in Mississauga, Ont.

moteris

1980

5 (137)

ALMA MATER VILNENSIS 1579—1979

ŠVENTO JONO GATVĖJE

Kai naktimis bolėdavo tamsoj
tavo kiemai,
virpėdavo langinės,
(kuriam šių naktį skirta mirtis,
kuriam likimas
išlikti nepaliestu?)
Už geležinių vartų,
švento Jono gatvėje,
dar ilgai žiburys žibėdavo knygyne. —
— Marija Šlapelienė —
jos veido aureolė,
jos rankos, laiminančios knygą
tartum duoną,
virš pergamentų, inkunabulų,
elementorių . . . Vaikeliai mano,
už knygą šių
gyvybę verta atiduoti, —
žiedai neužmirštuolių
per viena skausmo valandą galėtų pražydėti
po šiuo slenksčiu. Atidarykite
mano akių duris šiam kiemui,
šiai tūkstančių jaunuolių miniai,
kurių per keturias dešimtis
trejus metus lydėjau
savo maža širdim . . .

V. ČERNIAUSKAITE

ILIUSTRACIJA

KAI PIRMĄ ŽODĮ IŠTARĖ

Barzdaskučiai —
chirurgai,
trimitininkai iš gotinių bokštų,
dar neišmušus valandai,
lydėjo amžinybės akimis
kiekvieno tavo žingsnio
raudonų plytų siūlę,
išdegintą baudžiauninko lietuvio
rankomis. (Tai jos turėjo
uždegti kada nors
pirmąjį tavo žibintą!)

Kai pirmą žodį ištarė
tavo kieme lietuviškai,
ir nuo tada
visi Vilniaus varpai
kantičkų gaudumu pradėjo gausti,
jau niekas negalėjo sustabdyti
giesmės.
Kiekvienas Vilniaus akmuo —
tavo namų globėjas —
tik paliestas, skambėjo
ištikimybė tau — — —

*Dar kartą
per Vilniaus miestą miegantį,
per miglą,
kai neramu širdy, kai jūsų
seniai jau nebėra, Observatorijos bokšte
šikšnosparniams dar budint, pelėdoms
raudant, kai dabar viskas
jau viskas atimta man, — tavo kieme
šešėliai draugų, balsai jų
čia pat, gyvi . . . Mes lydim Krėvę,
jo aukštakulniai juokingi batai
miegančių gatvių akmeniu . . . — Kolege,
į studijas rimčiau . . . — Prie Tauro
atsisveikinam ant amžių amžinybų
su išbarstytom knygom
ir užrašų lapais vėjuje — — —
Dar kartą
per ilgus ir klaidžius
koridorių ir skliautų labirintus,
pro iškilmingą Aulą,
Zodiako ženklus,
pro tamsią auditoriją langų vijokliuos,
kur vieną vakarą
sėdėjo Putinas ir verkė:
MORTUOS VOCO,
VIVOS PLANGO — — —*

MANO STUDIJŲ METAI

VILNIAUS UNIVERSITETE

LENKŲ OKUPACIJOS

LAIKAIS

GRAŽUTĖ ŠLAPELYTĖ-SIRUTIENĖ

Neįprastai jautriai suvirpo mūsų direktoriaus Marcelino Šikšnio matematiškai sausas balsas, tariant paskutiniuosius atsisveikinimo žodžius, perpintus gerais linkėjimais, išmintingais patarimais. Tvirtas rankos paspaudimas, brandos atestato įteikimas, dar keletas džiugių ir savotiškai gaudžių valandų buvusių mokytojų, mielų draugų tarpe, ir sudiev Vilniaus Lietuvių Vytauto Didžiojo Gimnazijai!

Grižtu namo rudenėjančiomis Gedimino miesto gatvėmis kupina išpūdžių, prisiminimų ir ateities svajonių. Taip, jau rudens pradžia. Kitų gimnazijų abiturientai brandos atestatus gavo jau pavasarį, o mums, baigus lietuvių gimnaziją, reikėjo dar išlaikyti egzaminus prie lenkų švietimo vadybos paskirtos komisijos, kad galėtume gauti pilnateisius, Lenkijoje (o taip pat ir Vilniaus universitete) galiojančius brandos atestatus. Žinojome, kad ta paskirtoji mus egzaminuoti komisija reikli, tad teko dar ir per vasarą mokytis, lankyti specialiai mūsų gimnazijos vadovybės suruoštus kursus, kad galėtume geriau pasiruošti egzaminams, ypač iš tos vis dar sunkiai įveikiamos lenkų kalbos, lenkų literatūros.

Laimingai išlaikius egzaminus — praplaukus pro tą Skilę ir Charibdę — dabar jau man durys į Vilniaus Stepono Batoro universitetą atviros.

Bepigu abiturientams anapus demarkacijos linijos — Nepriklausomoje Lietuvoje, turint savą, lietuvišką universitetą Kaune! Ten juos pasitiks šimtai nepažįstamų, bet lietuviškų veidų, ten jie susiras gerų, nuoširdžių draugų, klausysis gimtąja

VILNIAUS UNIVERSITETO SMUGLEVIČIAUS SALĖ

kalba dėstomų paskaitų, ten niekas, prašnekus lietuviškai, į juos įtartinais nežiūrės, nešnairuos.

Vilniaus universitete dauguma studentų lenkų, nemaža žydų, šiek tiek gudų ir gal tik pusšimtis lietuvių (mano studijų pradžios metu). Tiesa, yra dar ir ukrainiečių, bet jų, rodos, dar mažiau. Visur — auditorijose, koridoriuose, bibliotekoje ir visame senojo Vilniaus universiteto rajone tesigirdi lenkų kalba, šmėščioja studentų uniforminės kepuraitės, vad. “batoruvkos” — keturkampės, baltos su raudonais apvadėliais.

Įteikiu dokumentus, atlieku visus reikalaujamus formalumus, sumoku stojamąjį mokestį ir štai jau aš humanitarinių mokslų fakulteto studentė! Gaunu studijų knygelę — tamsiai purpuriniame kietame aplanke išpaustas Lenkijos herbas — erelis ir auksinės raidės: U. S. B. Index Lectionum. Ir toliau studijų knygelėje viskas lotyniškai. Mokslo metai suskirstyti trimestrais. Dar nesu apsisprendusi, ką pasirinksiu pagrindine studijų šaka, gal literatūrą, gal kalbotyrą, žinau tik, kad ne istoriją, nes ten pražūčiau tarp Lenkijos karalių, didikų, bajorų, jų žygių, karų, ambicijų, kivirčių ir Lietuvos-Lenkijos unijos liaupsinimų.

Pirmaisiais mokslo metais klausau bendrinių, mane labiau dominančių paskaitų. Tuo metu bene pačios įdomiausios buvo profesoriaus (buv. rektoriaus) M. Zdziechovskio paskaitos iš visuotinės literatūros — apie vokiečių, prancūzų romantizmą, baironizmą, apie Goethe, Rousseau, Chateaubrian-

d'ą, apie Shakespeare'ą ir kitus pasaulinės literatūros didžiūnus. Senukas (bent taip jis tada mums atrodė) įsikarščiuodavo, jaudindavosi, pats žavėjosi ir klausytojus užkrėsdavo savo entuziazmu. Jo paskaitos būdavo vakarais, pačios vėlyviausios. Jų pasiklausyti susirinkdavo ne tik fakultetų studentai, bet ir vyresnio amžiaus nepažįstama publika iš už universiteto sienų. Pati didžiausia auditorija būdavo pilnutėlė.

Daug valandų teko praleisti besiklausant įvairių profesorių paskaitų, įdomiau ar nuobodžiau dėčiusių lenkų literatūrą. Mane daugiau domino romantizmo ir pozityvizmo epochos, o labiausiai atgrasios buvo lenkiškojo mesijanizmo apraiškos literatūroje.

Susidomėjimas kalbotyra prasidėjo besiklausant slavistikos paskaitų, o žymaus indoeuropeisto prof. Jono Otremskio (Jan Otrębski) išskirtinas dėmesys lietuvių kalbai, jo unikalios paskaitos lenkiškame universitete iš baltistikos, o ypač iš lietuvių kalbotyros apsprendė mano studijų pagrindinę kryptį.

Dabar teko ir graikų kalbos intensyviau pasimokyti, o dėl įdomumo ir anglų kalbos. Anglų kalbos lektoratą vedė rektoriaus A. Januškevičiaus duktė, studijavusi ir doktoratą įsigijusi Anglijoje. Ji imponavo savo metodiškumu, savo būdo išlaikytumu ir kuklia elegancija. Su malonumu prisimenu tas anglų kalbos pamokas, nors niekad nė sapnuoti nesapnavau, kad tąsyk įsigyti anglų kalbos pagrindai kada nors man labai pravers.

Ir taip didžiąja dienos dalį, o dažnai ir vakarą praleisdavau senojo Vilniaus universiteto pagrindiniuose rūmuose — auditorijose, universiteto bibliotekos skaitykloje arba kalbotyros seminaro kukliose, bet jaukiose patalpose; po kelerių metų gavau net šių patalpų raktą, kad bet kuriuo metu galėčiau ten dirbti, ypač kai rašiau magistrinį darbą apie K. Sirvydo raštų kalbą.

Kad ir pradžioje buvo nejauku, svetima tame lenkų užgožtame mokslų židinyje, bet netrukus, dvelkiant iš visų kampų kampelių, kiemų, arkų, freskų, skulptūrų, iš viso architektūrinio ansamblio Lietuvos istorijai, lietuviškai tradicijai — Vilniaus universitetas pasidarė savas ir išimtinai mielas, brangus.

Salia studijų, lietuvių studentų bendruomeninis gyvenimas ir įvairiopa tautinė, kultūrinė veikla bei pramogos koncentravosi Stepono Batoro universiteto lietuvių studentų sąjungoje. Tai buvo nesrovinė organizacija, įsteigta 1925 m. ir tik po metų delsimo universiteto senato legalizuota, patvirtinus jos statutą ir paskyrus jai globėją — kuratorių. Įdomus ir geras tai buvo žmogus tas mūsų kuratorius, matematikos profesorius Julijonas Rud-

nickis. Dažnai matydavau jį greitai bėgantį į paskaitas su storų stiklų akiniais, su lengva šypsenėle veide, vasarą, žiemą vienplaukį, tik pakaklinei tabaluojant. Mūsų kuratorius kartais su mumis pakursuodavo, mėgo sportą. O jei reikdavo kokiame nors mūsų susirinkime, iškilmėse ar pobūvyje "ex officio" dalyvauti — pasirodydavo valandėlei ir netrukus nepastebimai išnykdavo, atseit — jūs darykite, kalbėkite, ką tik norite, buvau, mačiau — viskas tvarkoje! Yra buvę ir rimtesnių atvejų, kada mūsų kuratoriaus pagalba buvo mums labai reikalinga. Štai 1928 metų vasario 16-osios ankstyvą rytą Vilniaus gyventojai išvydo Gedimino kalno bokšte iškeltą ir gražiai plevėsuojančią mūsų trispalvę vėliavą. Užtruko beveik iki vidudienio, kol užaliarmuoti ugniagesiai ją nuplėšė. Kaltininkų nesugavus (tai buvo lietuvių skautų naktinis žygdarbis), buvo apkaltinta lietuvių studentų sąjunga, ir universiteto rektorius pasiūlė senatui ją uždaryti, o sąjungos pirmininką pašalinti iš universiteto. Tik kuratoriaus prof. Rudnickio dėka ir jo pastangomis buvome išteisinti. Ir vėliau ne kartą sąjunga buvo įtariama ir kaltinama nelegalia, priešvalstybine veikla, pvz., 1931 m. paskelbus dokumentuotą rezoliuciją, protestuojant prieš lietuviams katalikams daromas skriaudas Vilniaus krašto bažnyčiose; 1938 m. poruošus ir paskelbus išsamų memorandumą dėl sistemingo likvidavimo lietuvių kultūrinių įstaigų, mokyklų. Ir tais atvejais prof. Rudnickis kaltinamą sąjungą teisino, gynė ir apgynė.

Iš pradžių sąjungoje visi nariai veikė bend-

rai, bet padaugėjus jų skaičiui, ėmė skirstytis sekcijomis. Daug ką įdomaus galėtų papasakoti dramos sekcijos nariai, ruošę vakarus su kultūrine programa, koncertus, o ypač vaidinimus ne tik Vilniuje, bet ir visame lietuviškame Vilniaus krašte, talkinami mūsų gimnazijos dainavimo mokytojo — režisoriaus A. Krutulio (jis, sulaukęs virš 92 metų amžiaus, 1979 m. lapkričio mėn. numirė Vilniuje). Deja, toje įdomioje veikloje man neteko aktyviau dalyvauti.

Įvairiopa ir kovinga buvo visuomenininkų sekcijos veikla. Jos susirinkimuose šalia rimtų, įžvalgių paskaitų, diskusijų netrūkdavo ir karštų ginčų. Jos iniciatyva ir pastangomis nuo 1933 m. iki II-jo pasaulinio karo pradžios buvo leidžiamas Vilniaus krašto kultūros žurnalas "Lietuviškas Baras."

Buvo dar ir sportininkų sekcija, ir specifiniais moterų ir mergaičių reikalais bei Vilniaus krašto moterų švietimu besirūpinanti studentų sekcija.

Nebeatsimenu, kada kilo mintis sąjungos nariams įsigyti savo uniformines kepuraites. Tam nebuvo kliūčių, tad buvo suprojektuota žalia kepuraitė, apvesta tautiška juostele. Įsigijome ir mielai dėvėjome tas gražias kepuraites. 1935 m., prieš švenčiant sąjungos dešimtmetį, įsigijome ir sąjungos vėliavą, kurią buvo nutarta iškilmingai, viešai pašventinti. Bet lenkų valdžios pareigūnai apsižiūrėjo ir sutrukdė mūsų gražias iškilmes: policija uždraudė viešai žygiuoti su vėliava. O 1937 m. Vilniaus storasta uždraudė laikyti vėliavą ir dėvėti mūsų uniformines kepuraites. Protesto žen-

VILNIAUS S. BATORO UNIVERSITETO LIETUVIŲ, UKRAINIEČIŲ IR GUDŲ STUDENTŲ BENDRAS PASILINKSMINIMAS.

STUDENTĖS LIETUVAITĖS TRIJŲ KRYŽIŲ PAPĖDEJE

lan ir vėliavą, ir kepuraites atidavėme Lietuvių Mokslo Draugijos muziejui saugoti, tikėdamiesi sulaukti geresnių laikų — laisvės savo sostinėje Vilniuje.

Nuoširdžiausi mūsų kitataučiai bičiuliai universitete buvo ukrainiečiai — smarkūs, šaunūs vyrai (ir tik keletas merginų), bet dėl savo patriotinės, priešlenkiškos veiklos nepriimti į Lvovo universitetą, ar patys pasisaugodami pasitraukę iš Vakarų Ukrainos ir atvykę studijuoti į Vilnių. Padraugaudavome, išmokome šokti jų tautinius šokius ir pritarti ilgesingoms ar karingoms jų dainoms su bandūros akompanimentu . . . Juos gi išmokėme šokti mūsų suktinį.

Su gudais studentais irgi draugaudavome ir dažniausiai su jais mums būdavo pakeliui, nors kartais ir pasiginčydavome dėl jų pretenzijų į kai kurias būsimos pilnutinės nepriklausomos Lietuvos teritorijas, ar dėl pasisavinimo mūsų istorijos, kunigaikščių, kultūrinių apraiškų. Tų trijų tautybių studentų sąjungos suruošdavo bendrus pobūvius, pasilinksminimus. Jų atstovai pasitardavo ir rimtesniais aktualiais reikalais ir solidariai gynė tautinių mažumų pažeidžiamas teises.

Žinoma, su lenkais studentais universitete nuo-

lat susitikdavome, tad ir bendravimas su jais buvo neišvengiamas. Bet jis dažniausiai ribojosi bendrų studijų reikalais. Tačiau buvo ir išimčių, pvz., universitete ir už jo ribų palaikėme ryšius, padraugaudavome su „Akademikų Valkatų“ klubo nariais (Akademicki Klub Włoczekow). Tai buvo gana uždara lenkų studentų organizacija, pasižymėjusi savo opozicija valdžiai, savo panieka autoritetams, iš kurių jos nariai — akademinio lėlių teatro aktoriai — kandžiai pasišaipydavo. Jie buvo priešingi tautinių mažumų represijoms ir draugiški mums, lietuviams. Mano laikais „Valkatų“ klubo pirminku buvo simpatingas, aukštas medikas, kurį vadinavo Kilometru, o jo neatskiriamas žemaūgis draugas buvo pramintas Milimetru. „Valkatų“ klubui priklausė ir tais laikais studijavęs Vilniaus universitete žinomas lenkų poetas, Berkeley (Kalifornijos) universiteto profesorius dr. Czesław Miłosz.

Mes valkatų klubo neturėjome, bet kelios dešimtys studentų buvome pastovūs „vaikštūnai“: dažną sekmadienį, po pamaldų Šv. Mikalojaus bažnyčioje, iš anksto neplanavę, susiburdavome ir keliaudavome į Vilniaus miestą supančias žvąiasias apylinkes, karstydavomės po Neries skardžius, kartais nužygiuodavome iki N. Vilnios, net iki Lentvario, o paskui svarstydavome, ar grįžti traukiniu ar pėsčiom, kas nešinas mandolina, kas foto aparatu, pasitenkindami šokolado plytele ir pakeliui rasto šaltinio vandeniu.

Patys niūriausi atsiminimai apie S. Batoro universiteto lenkus studentus man yra likę iš 1938 metų pradžios, kada kai kurie jų talkino valdžios organams likviduojant Vilniuje lietuvių švietimo ir kultūrinius židinius. Kai prieš pat įteikimą (ar jau įteikus) Lietuvai liūdnos atminties ultimatumo atvyko į Vilnių lenkų maršalas Rydz Smigly ir savo kalba — šovinininiu kurstymu prieš Nepriklausomą Lietuvą įaudrino minią, lenkų studentai, apsiginklavę lazdomis ir šaukdami: „Į Kauną, į Kauną“, siautėjo Vilniuje, daužydami lietuviškų įstaigų, organizacijų langus. Tąsyk ir mūsų studentų sąjungos patalpų visi langai buvo iškulti.

Nors nuo Nepriklausomos Lietuvos skyrė mus demarkacijos linija, bet tai nebuvo visiškai aklika, be spragų siena — būdavo įmanoma ją pereiti slapta, o karts nuo karto net pavykdavo gauti leidimą peržengti ją su teise po mėnesio, kito grįžti atgal. Taip pat, kad ir retai, sulaukdavome Vilniuje svečių ir iš „anapus“. Tai būdavo brangūs svečiai, ir mes juos labai mylėdavome. Taip kartą atvyko į Vilnių poetas Juozas Tysliava (jo žodžiais tariant, lankydamas 12 Europos sostinių). Nuoširdžiai jį priėmėme, suruošėme jo poezijos vakarą. Tysliava mus užimponavo ne tik savo povyza, laikysena, bet

ypač savo moderniais, skambiais eilėraščiais ir išpūdingu jų deklamavimu.

1937 m., grįždamas į Kauną po studijų užsienyje, užsuko į Vilnių būsimas profesorius lituanistas Petras Jonikas tikslu pasirinkti jam rūpimos lituanistinės medžiagos Lietuvių Mokslų Draugijos archyvuose. Bendravome su juo, vedžiojome po Vilnių, rodydamos jo išmybes. Tik štai vieną dieną neberandame jo viešbutyje. Pasirodo, tos dienos ankstyvą rytą lenkų saugumo pareigūnai liepė jam skubiai susikrauti lagaminus, nuvežė jį prie demarkacijos linijos ir perdavė lietuviams pasienio sargybiniams, taigi — svečių išvarė. Matyt, per daug su lietuviais bendravo, o gal įtarė renkant kokias nors slaptas žinias.

Kartą sužinojome, kad viename iš geriausių Vilniaus viešbučių laikomas internuotas nusileidęs šiapus demarkacijos linijos Lietuvos lakūnas. Nutarėme bandyti su juo pasimatyti: nupirkome gra-

Vilniaus S. Batoro Universiteto Lietuvių Studentų Sąjungos Studentių sekcijos buvusios pirmininkės. Iš kairės sėdi **G. Šlapelytė**, **M. Budrevičiūtė**, stovi **A. Liobytė**, **J. Tijūnėlytė**. (Dešinėje) studentės su svečiu iš Kauno lituanistu P. Joniku.

žių gėlių puokštę ir nuėjusios į viešbutį išdėstėme savo pageidavimą. Pasimatyti neleido, esą uždrausta, bet gėles priėmė ir žadėjo lakūnui perduoti. Vėliau paaiškėjo, kad lakūnas turėjęs nusileisti tuoj pat už demarkacijos linijos, Lenkijos pusėje, pritrūkęs kuro. Po tam tikrų pertraktacijų lenkai lietuviams lėktuvą grąžino ir lakūną išsiuntė namo. Įvykis nuėjo užmarštin. Po daugelio metų Ramiojo vandenyno pakrantėje vieną sekmadienio popietę gražiam tautiečių būrelyje atsitiktinai paaiškėjo, kad du nauji pažįstami — tai tas pats buvęs lakūnas ir buvusi Vilniaus universiteto studentė, kurios vardas ir mergautinė pavardė vizitinėje kortelėje, perduotoje kadaise su gėlių puokšte, neišdilo iš lakūno atminties. Lakūno padėka už gėles po daugelio metų ir kitoje žemės pusėje buvo kitiems būrelio dalyviams neatspėjama mįslė, o man didžiai maloni staigmena.

Tik keliais išimtiniais atvejais esame sulaukę Vilniuje didesnio būrio svečių iš Nepriklausomos Lietuvos. Išpūdingiausia buvo, kai 1927 m. vasario mėn. 20 d., labai šaltu žiemos metu, atvyko į dr. Jono Basanavičiaus laidotuves Nepriklausomos Lietuvos atstovai — kultūrininkai. Tai nebuvo taip paprasta: jiems atvykti į Vilnių lenkai darė didelių sunkumų. Tik prancūzų ambasadai ir Tautų Lygai tarpininkaujant, pagaliau buvo duotas 12 asmenų leidimas atvykti į dr. J. Basanavičiaus laidotuves Vilniuje.

Tai tik mažas pluoštas įdomesnių pergyvenimų, minčių iš mano atsiminimų "kraičio skrynios", sukrautos siekiant aukštojo mokslo, bestudijuojant ir lenkų okupacijos metais baigus Vilniaus universitetą. Tais atsiminimais mielai dalinuosi, švenčiant Vilniaus universiteto garbingą 400 metų sukaktį.

VYTAUTO DIDŽIOJO

UNIVERSITETAS

S. VILKAUJA

Minint Vilniaus universiteto 400 metų sukaktį, verta prisiminti ir Vytauto Didžiojo universitetą Kaune. Nors Kauno universitetas ir negalėjo lygintis su Vilniaus savo senumu, bibliotekomis, archyvais rankraštyvais, kolonų salėmis ir kt., bet juodu buvo labai artimi. Mat, kai 1922 m. vasario mėn. 16 d. Kaune, Ministerių kabinetui nusprendus, buvo atidarytas universitetas, tai pradėjo darbą pagal tą patį Lietuvos Tarybos priimtą Vilniaus universiteto statutą. Todėl Lietuvių Enciklopedijoje (XV t.) yra rašoma:

“Tuo būdu bent simboliškai naujojo Lietuvos universiteto pradžia buvo susieta su senuoju Vilniaus universitetu.”

Tada naujasis universitetas buvo pavadintas Lietuvos universitetu, o 1930 m. jau Vytauto Didžiojo vardu. Be to, turime prisiminti dar ir tai, kai 1939 m. buvo atgautas Vilnius, tai Vytauto D. universiteto buvo perkelti į Vilnių šie trys fakultetai: Humanitarinių mokslų, Teisių ir Matematikos-gamtos. Kaune tada pasiliko: Teologijos-filosofijos, Medicinos ir Technikos fakultetai. Nors šitas perkėlimas Kaunui buvo ir skaudus, bet užtat smarkiai padidėjo Gedimino įkurtos sostinės mokslo židinyje lietuviais studentais ir profesoriais. Dar gerai prisimenu, kai pirmieji studentai iš Kauno geležinkelio stoties važiavo į senąją sostinę su jaunatvišku užsidegimu ir daina:

Vilniaus kalneliai, sveikiname jus!

Ruoškite drąsuoliams tinkamus kapus...

Kaip ir kitos jaunos valstybės po I D. karo, taip ir nepriklausoma Lietuva kūrėsi ant nusiaubtų griuvėsių. Kai Vilniaus kraštas buvo lenkų užgrobtas, mūsų vyriausybė įsikūrė Kaune, kuris ir tapo laikinąja Lietuvos sostine. Tad tais laikais naujam universitetui trūko patalpų, mokslo priemonių, dėstytojų ir kt. Pirmosios paskaitos buvo pradėtos vienoje gimnazijoje. Vėliau buvo gauti valstybinės spaustuvės namai, kurie dar ir dabar tebėra Gedimino ir Donelaičio gatvių sankryžioje. Jie buvo pavadinti Didžiasiais universiteto rūmais. Čia įsi-

S. GIRDAUSKIENĖ-VILKAUJA,
V.D.U. studentė

kūrė rektoratas, universiteto biblioteka (apie 300.-000 knygų), studentų skaitykla, gamtos muziejus, Humanitarinių mokslų ir Teologijos-filosofijos fakultetai. Laikui bėgant, universitetas įsigijo I-sius rūmus, pastatė medicinos klinikas, fizikos-chemijos laboratorijos ir t.t. Pirmuosius metus pradėjo su 400 studentų, o vėliau pasiekė net iki 4500. Rektorais yra buvę šie profesoriai: pats pirmasis, paskirtas prezidento A. Stulginskio, buvo J. Šimkus, po jo V. Čepinskis, M. Biržiška ir kiti. Pats paskutinysis rektorius (1939-1940) buvo mūsų žinomas filosofas prof. St. Šalkauskis.

Pradžioje universitetui labai trūko mokomojo personalo. Kai kurie profesoriai, sugrįžę iš Rusijos, labai silpnai kalbėjo lietuviškai. Taip pat buvo kviečiami iš kitur profesoriai, kurie visai nemokėjo lietuvių kalbos. Taip pvz. Humanitarinių m. f. prof. L. Karsavinas dėstė pasaulinę istoriją rusiškai, o prof. V. Sezemanas logiką vokiškai. Nemokančių lietuvių k. profesorių buvo ir kituose fakultetuose. Todėl studentai pradėjo reikalauti, kad visi dalykai būtų dėstomi lietuviškai. Tokiu būdu nelietuviai profesoriai pradėjo mokytis lietuvių k. Ir jau vėliau, kai vienas iš profesorių (neprisimenu pavardės) savo pirmąją paskaitą perskaitė lietuviškai, tai lituanistai gana ilgai deklamavo vieną jo sakinį. O tas sakinytas atrodė (fonetiškai) maždaug taip: “Si-jenovėje lijetuvijai statijydavosiji trijobas jiš molijo.” Žinoma, kiekviena pradžia yra sunki, bet pirmieji ledai jau buvo pralaužti. Išimtis buvo mūsų gerbiamas Teologijos-filosofijos prof. J. Eretas, kuris atvažiavo iš Šveicarijos, išmoko lietuvių kalbą, vedė lietuvaite ir įsijungė į mūsų mokslinį, kultūrinį bei visuomeninį gyvenimą. Prof. J. Eretas ir dabar rašo straipsnius ir yra išleidęs atskirai net ir kelis leidinius vokiečių kalba apie dabartinę Lietuvos padėtį.

Mokslo reikalavimai buvo gana griežti. Pavyzdžiui, Humanitarinių m. f. lituanistams reikėjo išklausyti pasirinktąjį kursą, išlaikyti apie 25 egzaminus, atlikti pratimus (pedagogikos), parašyti kelis proseminarų bei seminarų darbus, būti kore-

ferentais kitų referatams, išlaikyti baigiamuosius egzaminus (prie komisijos) ir parašyti diplominį darbą. Tad darbo buvo gana daug, nes kiekvienas filologas turėdavo pasirinkti specialybę ir dar 2 šalutinius dalykus. Be to, buvo ir bendri visiems humanitarams egzaminai, kaip pvz.: Lietuvos istorija, logika, 2 svetimos kalbos ir kt. Tačiau humanitarai turėjo vieną palengvinimą, nes nereikėjo savo diplominių darbų ginti viešai. Tuo tarpu technikos diplomantai turėdavo ginti savo darbus prie komisijos salėje, kurioje kartais prisirinkdavo daug žmonių. Mat, ateidavo pasiklausti giminės, draugai, o net ir nepažįstami svečiai, kurie norėdavo pamatyti, kaip seksis būsimajam inžinieriui. Humanitarai diplominius darbus įteikdavo savo specialybės profesoriui, kuris perskaitydavo, įvertindavo ir jau negrąžindavo, o palikdavo fakultete. Tokiu būdu tuos darbus galėdavo pasiskaityti nauji studentai. Pavyzdžiui, aš savo diplominį darbą apie Maironio poetas turėjau įteikti prof. V. Mykolaičiui-Putinui.

Tačiau lituanistams buvo labai sunkūs baigiamieji egzaminai. Juos reikėdavo laikyti prie komisijos, kurią dažniausiai sudarydavo 6 profesoriai. Jeigu studentas pirmą kartą neišlaikydavo, tai komisija atidėdavo 6 mėn. arba metams. Bet jeigu neišlaikydavo antrą kartą, tai pasiūlydavo pereiti į kitą fakultetą arba išstoti iš universiteto. Todėl baigiamiesiems egzaminams reikėdavo labai rimtai pasirengti. Kai dekanatas iškabindavo skelbimų lentoje egzaminus laikančio pavardę, tai visi studentai tuoj ir klausdavo, iš kur jis atsirado? Ypačiai visi susidomėdavo mergaitėmis ir pradėdavo teirautis, iš kur, kas gi ji tokia ir kaip atrodo? Ir kai 1937 m. vieną birželio mėn. dieną ir aš lipau universiteto laiptais, lydima dekanas V. Krėvės-Mickevičiaus, fakulteto sekretoriaus Pr. Augustaičio, prof. M. Biržiškos, prof. V. Mykolaičio-Putino,

prof. A. Salio ir prof. Pr. Skardžiaus, tai susirinkę studentai su gilia užuojauta žiūrėjo į mane. Tada V. Krėvė-Mickevičius garsiai nusijuokė:

“Na, tai jau vedame vieną avelę pjauti!”

Studentai pradėjo šaukti ir ploti. Tačiau V. Mykolaitis-Putinas mane ramino:

“Nereikia bijoti. Mes ne tokie baisūs, kaip atrodome. Gal jau visai ir nepapjausim.”

Tikrai taip ir buvo. Mano visa baimė pranyko, kai V. Krėvė man padavė šalto vandens stiklinę, o Putinas lapą popieriaus, kuriame buvo įrašyta 12 klausimų apie J. Tumą-Vaižgantą. Diplomo įteikimas buvo labai kuklus. Vieną dieną gavau laišką iš dekanato. Užėjau. Dekanas V. Krėvė-Mickevičius paspaudė man dešinę ir padavė diplomą. Nebuvo nei gėlių, nei prakalbų, nei muzikos...

Studentai, kurie norėjo, kad būtų atleisti nuo mokesčio už mokslą, turėdavo išlaikyti nustatytą egzaminų minimumą. Kai kurių egzaminų laikyti nereikėjo, o užteko tik koliokviumo (užskaitos). Tačiau kartais būdavo ir tokių atsitikimų. Pavyzdžiui, vieną rudenį lotynų k. iš 60 studentų išlaikė tik vienas, o lietuvių kalbos bendrąjį kursą vienas laikė net 18 kartų. Studentai skųsdavosi, kad labai sunkūs egzaminai būdavo anatomijos Medicinos fakultete.

Humanitarinių m. ir Teisių f. studentai galėjo studijuoti visą gyvenimą, nes jų niekas neišmesdavo. Todėl universitete atsirado ir “amžinojo studento” tipas, kuris vaikščiodavo jau gerokai nublukusia studentiška kepuraite ir dažnai dainuodavo: “Kol studijas baigsiu, nupliks ir plaukai, užaugo ir vaikai”.

Iki 1937 m. Vytauto D. universitetas diplomų buvo išdavęs: humanitarams 200, technikams 208, medikams 845, teisininkams 978 ir t.t.

* * *

PABALTIJO STUDENTŲ LLES SUVAŽIAVIMAS KAUNE 1934 METAIS

Iš visų Lietuvos vietovių mūsų jaunimas važio į Kauną siekti aukštojo mokslo. Universitetą tada lankė ne tik berniukai, bet ir daug mergaičių. Tačiau spaudoje pradėjo rodytis straipsnių, ką darysim su mokytu jaunimu, kur jį dėsime? Bet daug kas ramino, kad nereikia bijoti, nes būsimė tokia pat kultūringa tauta, kaip ir šveicarai, kurių net ir piemenys yra keturių klasių. Tuo reikalu, atrodo, buvo susirūpinusi ir vyriausybė, nes vienais metais pradėjo atleisdinėti iš tarnybų ponias, kurių vyrai turėjo gerai apmokamas ir aukštas vietas. Tokiu būdu pradėjo atsirasti daugiau darbų mūsų jaunimui. O tas mūsų jaunimas kartais labai skurdžiomis sąlygomis siekė mokslo. Juk nėra paslaptis, kad kai kurie studentai, atvažiuavę į Kauną, suvalgydavo savo atsivežtą iš kaimo maistą, o tada dažnai neturėjo net ir vieno lito nusipirkti pietums bent sekmadeniais. Tad daugelis gyveno pusbadžiu ir studijavo. Tiesa, universitetas skirdavo stipendijas, bet jų turėjo labai nedaug.

Teisingai Šventame Rašte yra parašyta: „Daug pašauktųjų, bet maža išrinktųjų.“ Taip buvo ir universitete. Iš rudens įstodavo labai daug entuziastingo jaunimo, bet netrukus jie „nubyrėdavo“. Daug kam pritrūkdavo pinigų, kiti neturėjo kur gyventi, negalėjo užsimokėti už mokslą ir pan. Tačiau buvo ir tokių, kurie turėjo labai geras gyvenimo sąlygas (ypač kauniečiai), bet trūko tik pasiryžimo studijuoti. Mergaitės kartais ištekėdavo ar gaudavo tarnybas, o tada jau, žinoma, būdavo sunkiau ir mokytis. Kartais jaunos ponios Kaune sakydavo: „Universitetą jau baigiau, o dabar dirbu Puodų departamente.“ O tai reiškė, jog studijas nutraukė ir ištekėjo.

* * *

Nepriklausomos Lietuvos laikais studentai domėjosi politiniu bei visuomeniniu gyvenimu. Mer-

gaitės dažnai padėdavo įvairioms organizacijoms, motinų ir vaikų globos draugijoms prie aukų rinkimo. Taip pat įvairių suvažiavimų, parodų, sporto, dainų ir tautinių šokių švenčių metu padėdavo prie pirmosios pagalbos. Pavasarį, Kauno potvynių metu, rinkdavo maistą ir drabužius nukentėjusioms Nemuno pakrančių šeimoms, o taip pat budėdavo pagalbos punktuose.

Tais laikais studentai turėjo savo išrinktą Atstovybę ir pagal savo įsitikinimus priklausė įvairioms ideologinėms korporacijoms ar draugovėms, a taip pat ir profesinėms draugijoms. Daugiausia buvo katalikiškosios ideologijos jaunimo, kuris sudarė ateitininkų korporacijas, kaip pvz.: „Giedros“, „Kęstučio“ ir kitas. Aukštaičiai ir žemaičiai taip pat turėjo savo sambūrius. Savo vietnetus buvo įkūrę atsargos karininkai, šauliai, sportininkai ir kiti. Profesines sąjungas turėjo humanitarai, teisininkai, technikai ir t.t. Universitetas turėjo ir chorą, kurio dirigentais buvo muz. St. Šimkus, o vėliau muz. K. Kaveckas.

Studentai tarp savęs skyrėsi įvairių spalvų kepuraitėmis ir juostelėmis. Tačiau tos spalvos turėjo ir savo reikšmę, kaip pvz.: raudona reiškė meilę Dievui, tėvynei; mėlyna — Lietuvos dangų, jūrą; balta — jaunystę ir džiaugsmą. Daug savo tradicijų studentai buvo pasisavinę dar iš užsiliusių viduramžių. O tai sudarė įvairūs lotyniški pavadinimai, šūkiei, lotyniškas himnas „Gaudeamus“ (Džiaukimės), universitetas buvo vadinamas Alma Mater (Motina Maitintoja) ir pan. Vėlesniais laikais kai kurios mergaičių draugovės bandė įvesti daugiau lietuviškų papročių. Tada alutį pakeitė arbatėlėmis, ruošdavo Joninių laužus, iškylas į gamtą, ekskursijas ir kt. Studentai rengdavo ir įvairius suvažiavimus. Itin gausus suvažiavimas buvo 1934 m. Kaune. Jame dalyvavo Lietuvos, Lat-

vijos, Estijos ir Suomijos studentai. Turėjome tada ir savo mažutę bažnytelę senamiestyje. Sekmadieniais tiek daug į ją susirinkdavo, jog kai kurie pasilikdavo stovėti lauke prie durų. Šv. Mišias dažniausiai atnašaudavo Teologijos-filosofijos f. prof. prel. B. Čėsnyš, nes jis buvo studentų bažnyčios rektorius. Jis visuomet mums pasakydavo giliai prasmingus pamokslus. Po pamaldų būriais išsisklaidydavome po miestą. Ypačiai būdavo įdomu susitikti ir pasivaikščioti su savo draugais Laisvės alėjoje, kai pavasarį sužaliuodavo visos liepos...

* * *

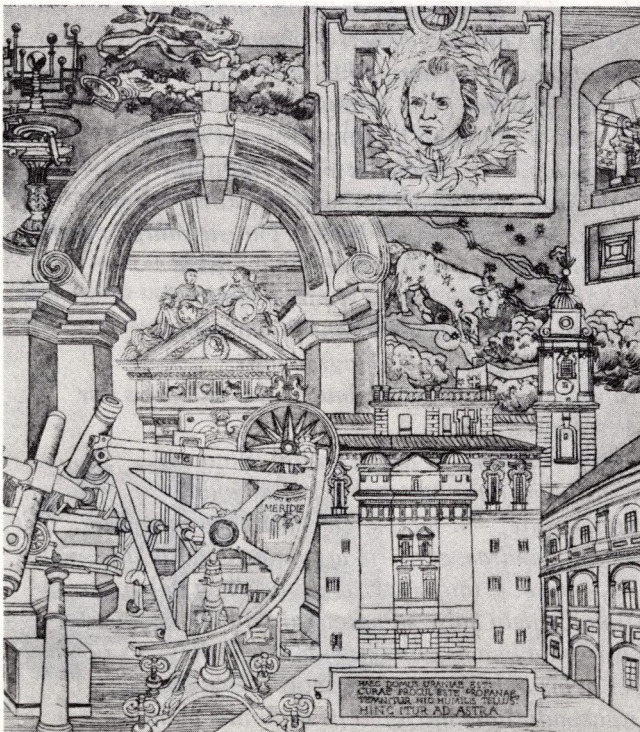
Šiandien Vytauto D. universiteto Kaune nėra. Sovietai pirmiausia numetė Vytauto Didžiojo vardą, paskui pakeitė visą mokslo dėstymo sistemą, uždarė visas organizacijas, o pagaliau ir patį universitetą. Dabar didžiuosiuose rūmuose yra įsikūręs Kauno politechnikos institutas.

Nors visa tai buvo jau taip seniai, bet, rodos, dar ir šiandien tebegirdžiu anų laikų dainos žodžius:

Bet juk studentiška širdis
Negal taip greit užgesti!
Joj vis dar aidi praeitis,
Ji viską gal iškęsti...

G. GUČAITĖ

UNIVERSITETAS

KRISTIJONO DONELAIČIO

IDĖJOS GYVOS

1714-1780

JONAS MISKIINIS

Šiomet sukanka 200 metų nuo mūsų garsaus poeto Kristijono Donelaičio mirties. Jis buvo gimęs 1714 m. sausio 1 d. Mažojoje Lietuvoje, Gumbinės par., Lazdynėliuose, mirė 1780 m. vasario 18 d. Tolminkiemyje, Goldapės apskrity.

Senosios Lietuvos valstybės laikais, sudarius Lietuvos ir Lenkijos uniją, aukštesnysis Lietuvos luomas, ypač bajorija, pasisavino lenkiškąją kultūrą. Taigi, tie politiškai Lietuvos patriotai kultūrinėje srity plačiai kūrė ir veikė lenkų kalba. Todėl lietuviškai kultūrai buvo didelis smūgis ir nuostolis. Mat, anais laikais bajorija sudarė šviesiausią ir daugiausia išmokslintą tautos dalį. Tačiau liaudis lenkiškai kultūros įtakai nepasidavė. Ji sugebėjo išlaikyti savo tautos sąmonę, tautinę kultūrą ir išliko savita, nepaisydama pergyventų bandymų bei sunkumų. Nors bajorijai, atitrūkus nuo lietuviškojo kamieno, rašytinės ir mokslinės kultūros reikalai gerokai užtruko iki pradėjo atsirasti inteligentijos iš pačios liaudies. Bet Mažojoje Lietuvoje visai kitaip buvo. Mažoji Lietuva davė mūsų tautai didelę kultūrinę vertybę-pirmąją spausdintą knygą Martyno Mažvydo evangelišką katekizmą.

Kuriuo tikslu ta knyga Lietuvoje atsirado? Į šitą klausimą gražiausiai ir tiksliausiai atsako pačios knygos prakalba, kurioje kreipiamasi į Didžiąją Lietuvos kunigaikštiją: "Garsioji Lietuva, didžių vadų laiminga auklėtoja". Šitaip kalbėti ir išsireikšti gali tik didžios dvasios lietuvis, kuris visa širdimi nujaučia didžią vertybę ne tik savo tautos, bet ir valstybės. Čia jaučiamas nepaprastas troškimas tą lietuviškumą iškelti ir pabrėžti. Tai buvo pirmųjų lietuviškų spausdintų žodžių keliama tėvynės vertė, lietuviškosios kalbos meilė ir šviesos bei mokslo troškimas. Ir štai vėliau Mažojoje Lietuvoje iškyla ryški literatūrinė asmenybė — rašytojas K. Donelaitis. Tai šviesi žvaigždė Lietuvos padangėje. Jis ne tik mūsų didis dainius ir

poetas, bet didis lietuvis ir lietuvių bei lietuviškumo užtarytojas, ugdytojas, saugotojas ir mylėtojas. Jis skaudžiai plaka vokiečius ir jų nedorybes. Donelaitis parašė lietuviškai ir etnografiškai labai įdomu lietuviško kaimo vaizdą-poemą "Metai".

Praeito vasario mėn. 18 d. suėjo 200 metų, kai mirė tas didysis lietuvių tautos žadintojas ir dainius — Kristijonas Donelaitis. Jis lietuvių literatūroje savo vardą įamžino nemirštamam "Metų" kūrinium. Todėl tenka nors trumpai pažvelgti į K. Donelaičio biografinę raidą.

Jis gimė tada, kai dar garsiai tebeskambėjo gražioji lietuvių kalba. K. Donelaitis buvo kilęs iš laisvųjų būrų tarpo, kuriems nereikėjo nešti sunkios ir žiaurios ano meto baudžios jungo. Mokėsi Karaliaučiaus katedros mokykloje, gyvendamas neturtingų mokinių bendrabutyje. Karaliaučiaus universitete studijavo teologiją bei kalbas: gimtąją lietuvių, vokiečių, prancūzų, graikų, lotynų ir hebrajų. Karaliaučiaus universitete jis ne tik įsigijo platų išsilavinimą, bet ir iš tos mokslo įstaigos išėjo sąmoningu ir ryžtingu lietuviu. K. Donelaitis, baigęs universitetą, buvo privačiu mokytoju, mokykliniu chorvedžiu bei parapiniu vargoniniku ir mokyklos vedėju. 1943 m., išlaikęs Karaliaučiuje tam tikrus pastoriaus egzaminus, buvo pakviestas Tolminkiemio parapijos evangelikų kunigu. Ten jis 1780 m. vasario 18 d. ir mirė.

Kristijonas Donelaitis buvo ne tik šviesiausias ano meto Mažosios Lietuvos vyras, bet ir didis lietuvių tautos poetas. Jo keturių dalių kūrinys "Metai" (Pavasario linksmybės, Vasaros darbai, Rudens gėrybės ir Žiemos rūpesčiai) yra klasikinis lietuvių grožinės literatūros kūrinys. Tai žino visi tie lietuviai, kuriems teko nors kiek sėdėti lietuviškos mokyklos suoloje. Jis nuostabiu talentingumu atvaizdavo savo Mažosios Lietuvos lietuvių vargus ir rūpesčius, jų sunkią dalį, vokiečių ponų baudžios jungą nešant, jų būdą, papročius ir net visas kitas blogybes. Su blogybėmis K. Donelaitis atkakliai kovavo ir iš bažnyčios sakyklos, ir savo raštuose. Be "Metų", jis paliko ir daugiau kūrinių — pasakėčių, giesmių ir maldų, iš kurių žymesni yra šie: "Pričkaus pasaka apie lietuvišką sodybą", "Vilks provininks", "Lapės ir gandro čėsnyš", "Šuo didgalvis" ir kt.

Kristijonas Donelaitis rašė lietuviškai ir vokiškai. Tačiau savo raštų neišspausdino. Jis savo raštus mėgdavo paskaityti savo bičiulių bei artimųjų ratelyje. Jis labai mylėjo lietuvius, su jais bičiuliaudavo, kiek galėdamas jiems padėdavo ir prireikus juos užtardavo.

Nors jau 200 metų, kai Kristijonas Donelaitis yra miręs, tačiau jo kūryba nenustojo vertės ir dabar. Ji lietuviams bus amžiais ideali ir gyva.

KRISTIJONAS DONELAITIS

(1714-1780)

LAPĖS IR GANDRO ČESNIS

*Lapė ant laukų medžiodama gandrą sutiko.
"Sveiks, — tarė, — mielas brolau! Ką veikia tavo pačiutė?
Kūdikiai tavo taip jau ką veikia savo lizdelyje?
O ir tu ką veiki, ar sveiks, ar drūts dar medžioji?
Bet nepadykyk man, brolau, jau barti reikėtų.
Kodėl tu mane per tokį didelį česą,
Kodėl taip ilgai nelankei nameliuose mano?
Rasi jau išdykai, varlių per daugel turėdams
Ir savo rupuižes iš prūdų mūsų žvejodams!
Juk nemandagu yr kaimyną gerą užmiršti."
"Rods, — tarė gandras jai, — ir jau ben kartą reikėtų;
Ale žinai, koks trūsas yr ant stogo maitintis
Irgi kelius vaikelius penėti ir užauginti.
Prieg tam nuo vanagų, piktų neprietelių, ginti."
Nės jau gandras gerai šelmystę lapės numanė;
Bet kaip ji per daug jį taip prispyrusi meldė,
Nulėkė po kelių dienų ant pietų steliuotas.
Lapė jį tuo meilingais žodžiais sveikint pradėjo.
"Sveiks, — tarė, — miels brolau, į mūsų kampą parėjęs.
Būk taip gers, prašau, į urvą mano įliskie
Ir, ką aš steliavau, užger šį sykį priimkie."
Tuo jam ji kelias kruopas ant luobo užpylė
Ir tokius valgius labai jį ragino lesti.
"Imk, — tarė, — miels brolau, aš tau daugiaus dar atnešiu."*

*Taip ji pasakiusi, iš urvos greitai išlindo
Ir surinkusi daug įpuvusių atnešė kaulų.
"Štai, — tarė, — ir mėsos tau atnešu skanų kąsnelį."
Bet jau gandras, gerai tokią šelmystę matydamas,
"Aš, — tarė, — tau, sesel, už garbę daug dėkavoju.
Man, nežinau kaip, šiandien taip dyvinai pasirodo;
Rasi kokia liga ar gumbas sunkina širdį."
Bet jiems bekalbant, štai gandro atlėkė bernas
Ir gaspadorių namo labai jis skubintis meldė.*

P. GAUČYS

Taip atsisveikinęs jis iš urvos lapės išlindo
Ir po to česnies bei lapės tankiai minėjo.
Bet girdėkit toliaus, kas kitą tikosi syki.
Gandras jau vaikelius užaugusius buvo išleidęs
Ir be rūpesčių ant lizdo lopė sermėgę;
Nės jau čėsas jo keliauti artinos vėlei.
Štai laputė iš tolo jį lankyti atbėga
Ir, kaip pratusi yr, meilingais sveikina žodžiais.
“Ak, — tarė, — miels brolau, bėda mane didelė
spaudžia.

Aš jau tris dienas medžiodama nieko n' užspėjau;
Todėl iš bėdos bandžiau tarp vištų nulįsti.
O ir ten mane bobos su kačergoms išbadė
Ir, šunims piudydamos, jau kone visą suplėšė.
Štai, matyk, visos uodegos vos galas dar liko.
Ak, susimilk, meldžiu, ir duok man koki kasnelį!”
Gandras tuojaus, aną ištiesęs ilgąjį snapą,
Iš geros širdies išvėmė rupižę vieną.
“Štai, — tarė, — rasi gana bus užčestavojimą tavo.”

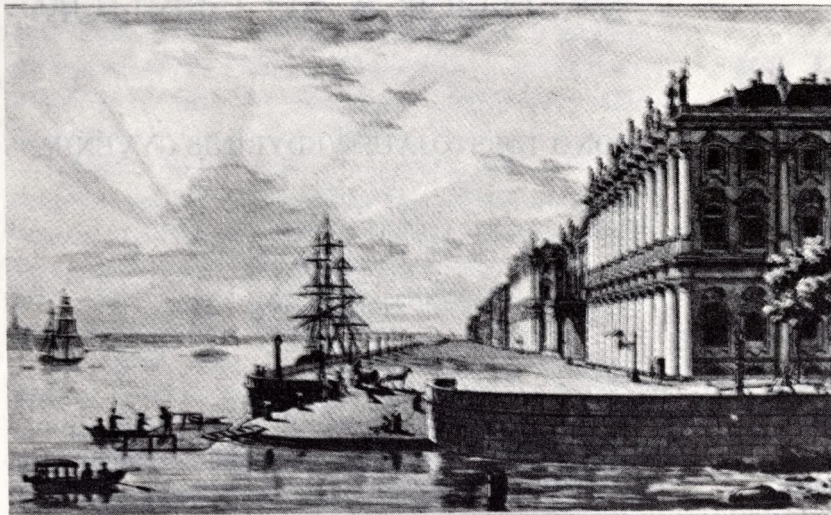
Eikš, žmogau, eik šen, mokinkis šelmų pažinti,
Kurs saldžioms kalboms meilingai klastą dūmoja
Ir, bebučiuodams širdingai, kožną kšnelį pavydi.
To, sakau tau, tokio neprieteliaus skaudžiai saugokis.
Lapių dar per daug visur ant svieto medžioja,
Ir klastorių nereik tikrai tarp būrų ieškoti.
Eik, klausinėk tikrai, kas ponų dvaruose destis,
Kur švelnioms uodegoms siratų skaudulius glosto;
O paseloms smarkus neprietelius vargdienį lupa.
Mesk šelmystę šalin ir visą velnišką klastą!
Artymą savo mylėk, kaip myli tu save patį.
Kas tau nemalonu, nevelyk artymui savo,
O kas tau malonu, daryk ir jam tai širdingai.
Lapė, kaipio iš pasakos mūsų mandagiai girdim,
Iš klastos ipuvusius kaulus siūlijo gandrui,
O jai gandrai vėl išvėmęs rupižę davė;
O tik beklastuodami vagys lankė kits kitą.
Bet dabokim tikrai, ar svieto būdas geresnis.
Iš burnos išeina ūmai “sesutė, brolelis”,
O iš rankų tiesiog pasislėpęs budelis kerta.
Taip ant svieto yra, kur velnias abažą valdo
Ir tarp savo tarnų savo didelę kaimenę gano.
Eikš, mano miels gentie, mano išrinktasis broleli!
Eikš, mylėkivos taip, kaipio mylėdavos broliai!

Vedybinis gyvenimas su genialių žmogumi re-
tai kada būna lengvas. Ypač kai reikalas eina apie
genijų, tokių platų ir prieštaringą, koks buvo Tols-
tojus. Jo raštai sudrebino pasaulio sąžinę, o jo be-
viltiškos pastangos savo veiksmus suderinti su sa-
vo principais, neišvengiamai paskatino nekuklius
smalsuolius susidomėti jo privačiu gyvenimu. Jo
žmona irgi tapo nuolatinio stebėjimo objektu, la-
bai dažnai nepalankaus. Nedaug buvo žmonių, atsi-
dūrusių tokioje viešumos ugnyje, jokia nepatyrė
tokios kraštutiniškai suprastintos kritikos.

Per daugelį metų šeimyninė Tolstojų drama
vystėsi viso pasaulio akivaizdoje. 1910 m. ji tapo
tragedija. Tada pasaulis patyrė, kad 82-jų metų
Tolstojus, svirdinėdamas sniege ir naktį, paliko
savo namus, kad pabėgtų nuo žmonos, su kuria kar-
tu išgyveno 48 metus. Po dviejų dienų jis mirė vie-
noje mažoje stotelėje. Pasaulis gedėjo dėl didžio
rašytojo mirties, o jo nelaimingoji žmona buvo ap-
kaltinta buvus to priežastim. Priežastys, pastūmė-
jusios jį bėgti iš namų, nebuvo paprastos. Šeimy-
ninė nedarna neturėjo ryšio su jo senu noru pasi-
traukti iš visuomenės ir baigti savo dienas vienat-
vėje. Kad niršulinga sergančios žmonos laikysena
pagreitino jo išvykimą, neginčytina. Tačiau beveik
visuotinis jos pasmerkimas nebuvo teisingas.

Nėra šeimos, apie kurią būtų turima tiek daug
dokumentų, kaip apie Tolstojų. Per paskutinius jų
bendro gyvenimo metus buvo septyni stebėtojai,
kurie kasdieną užrašydavo visas Tolstojų tarpusa-
vio santykių smulkmenas. Be to, vyras ir žmona
per visą savo gyvenimą vedė dienynus, į kuriuos
surašydavo visas intymias smulkmenas. Abu tie
dienynai buvo paskelbti, nors turėjo likti nepa-
skelbti. Ant Tolstojaus paskutinio buvo ryškiai už-
rašyta: “Vien man pačiam”. Kai kurios vietos pa-
skelbtos su iškarpom, norint apjuodinti grovie-
nę . . . Nūdien apie jos vedybinį gyvenimą plačioji
visuomenė nežino tik liūdną atomazgą, užmiršdama,

ST. PETERBURG'O

ŽIEMINIAI RŪMAI

kad ši moteris 48 metus išgyveno kartu su rašytoju, jam pagimdė daugelį vaikų, juos išauklėjo, vedė visus jo reikalus, perrašinėjo jo rankraščius, įvairiausiais būdais jam būdama visiškai atsidavusi.

Pati grovienė Sofija niekad neneigė savo būdo trūkumų, kuriuos amžius dar labiau pagilino. Daug prie to prisidėjo jai užkrauta našta, moteriškiems pečiams per sunki. Per dvidešimt trejus metus ji pagimdė tryliką vaikų. Nepaliaujami medžiaginiai sunkumai išlaikyti namus, kur šeimnininkas nehenorėjo daugiau naudotis tarnais, nors tuos namus lankė nesuskaitomi svečiai, kuriuos reikėjo priimti ir pamaitinti. Žmona buvo motina, slaugė, nepavargstanti sekretorė, besistengianti perrašyti kilometrinio ilgio rankraščius. Ir pagaliau, kai Tolstojus pareiškė, kad rašytojas neturi teisės sau už raštus imti pinigų, nes tai esanti savotiška prostitucija, visa sunki jo raštų spausdinimo našta krito ant jos, jau ir taip pervargusių pečių. Jeigu ji būtų buvusi paprasta, klusni ir be ambicijų žmona, jai būtų buvę lengviau. Bet ji buvo graži, žavi, su pagrįstom literatūrinėm bei meninėm ambicijom, ji buvo skirtinga asmenybė, tad griežtai pakitus sąlygom, jai pradėjo silpnėti nervai.

Abu sutuoktiniai nesutarė dėl daugelio dalykų: lyties, meilės, religijos, nuosavybės, meno ir garbės nuo pat vedybų pradžios ir baigė kovą iki mirties, nė vienas pilnai nesuprasdamas ir netoleruodamas kito. Abu buvo kilę iš aristokratinės visuomenės, kurioje vyrams buvo leidžiama tenkinti savo lytinius potroškius su kaimietėmis ir miesčionėmis, bet iš jų sužadėtinių buvo reikalaujama, kad jos būtų skaisčios, nekaltos mergelės, vieną po

kito jiems gimdančios vaikus. Sofija, kuri buvo egoistė ir nepaprastai jautri, savo viduje maištavo prieš tai ir karštai jam priekaištavo. Grovas Tolstojus, stambus dvarininkas, vedė Sofiją, jau pasiekęs savo kūrybingiausio laikotarpio. Bet išgaravus jo romantinei meilei Sofijai, jis patyrė socialinę bei lytinę pasibjaurėjimą, pasijuto esąs Sofijos auka ir meilę bei santuoką paskelbė esant apgaulingomis iliuzijomis. Po 20 vedybų metų Tolstojus griežtai pakeitė savo asmeninius įpročius. Jis atmetė savo klasės gyvenimo būdą bei vertybes ir atsidūrė socialiniame bei lytiniame konflikte su ja. Tolstojus buvo dvilypio ir prieštaringo būdo. Jo labai stiprus lytiškumas, psichologinis jautrumas ir isipareigojimas vykdyti socialines reformas, kurias jis laikė labai svarbiom, apėmė pasaulio sampratą ir susigyvenimą su juo. Tuo tarpu Sofijai šitie prieštaravimai reiškė maišatį ir nelemtį. Ji juos laikė žiauriais ir neprotingais. Tuo būdu didžioji Tolstojaus gyvenimo psichinė drama buvo atsime-timas nuo ankstybesnio idealizmo ir kartus prisipa-žinimas, kad jis niekad nesugebėjo tvardyti savo lytinių aistrų.

Grovas Leonas Tolstojus buvo 34 metų, kai išimylėjo 18-metę Sofiją Behr, pagarsėjusio gydytojo dukrą, išaugusią prie imperatoriaus dvaro ir pamėgusią aristokratinės vertybes. Tuo metu jis jau buvo žinomas rašytojas ir, kaip daugelis jo luomo vyrų, studijuodamas universitete, ištvirtavo, girtuokliavo ir lošė. Bet kartu su tuo jis buvo ir idealistas, labai branginąs šeimos gyvenimą, labai pažangiu būdu ūkininkaująs savo dvare ir tikįs savo literatūriniu pašaukimu. Savo meilę ir pirmuosius vedybinio gyvenimo metus jis aprašė "Ana Karenina" romane. Panašiai kaip Levinas, jis irgi pada-

rė baisią klaidą savo būsimai žmonai, parodydamas savo dienoraštį su baisiais jo ištvirtinimo atskleidimais. Nors Sofija jam atleido, bet ji buvo sukrėsta, pasijuto apteršta ir nepaliovė pavyduliauti jo ankstybųjų meilių. Savo sužadėtinei parodydamas dienyną, jis norėjo ją įspėti apie savo stiprų aistringumą ir viltį, kad ji sugebės numalšinti jo gyvulišką gašlumą.

Taip pat ir Sofija santuokos atžvilgiu buvo idealistiškai nusiteikusi. Kaip vėliau savo dukrai atskleidė: "tą rytą po vestuvių ji nenorėjo išeiti iš miegamojo, į pagalbę priglaudė veidą ir verkė". Su gėda ji įsisąmonino, kad Tolstojus panašiai mylėjo kekšes ir kūmieres. Po daugelio metų savo dienyne ji rašė, kad vien tik jos tyrumas ir nekaltybė išlaikė idealines vedybas, ir ji jautė, kad gyvenimas būtų pražūtingas, jeigu moterys turėtų tą pačią lytinę laisvę, kaip vyrai.

Tuoj po vedybų Tolstojus pradėjo rašyti romaną "Taika ir karas", o Sofija išitraukė į jo darbą ir vaikų auginimą. Keturtomio romano vos iškaitomą rankraštį ji perrašė septynis kartus, nes ji jautė, kad tai jos pareiga, nors kartais šiaušėsi prieš tai, nes norėjo patirti ir kokią savo asmeninį

džiaugsmą. Ji norėjo, kad vyras ją mylėtų ir vertintų jos darbą. Ji pripažino Tolstojaus genijų, bet apgailestavo, kad jis savo gilios meninės įžvalgos nepritaiko savo gyvenimui". Jeigu jis bent dalelę to gilaus psichologinio supratimo, kokį rodo savo veikaluose, atkreiptų į mane, jis suprastų mano gilų skausmą ir beviltiškumą". Tačiau, kai 1869 m. buvo atspausstas "Karas ir taika", jo protagonistas princas Andrejus smerkia santuokos ryšius ir savo draugui Pjerui sako: "Niekad, niekad nevesk. Niekad nevesk iki tu negalėsi pasakyti sau pačiam, kad esi paliovęs mylėti savo pasirinktą moterį ir pilnai jos nepažinęs, nes padarysi skaudžią ir nepataisomą klaidą. Vesk, kai pasensi ir būsi niekam tikęs, nes priešingu atveju visa, kas tavyje yra gera ir tauru, bus žuvę. . ."

Nors Tolstojus šį savo genialų romaną parašė per pirmuosius šešerius santuokos metus, jis jautė, kad šeimyniniai ryšiai remiasi nusivylimu ir talentingą žmogų paverčia "liokajumi ir idiotu". Jis buvo pilnutiniškai įsigilinęs į save ir į savo rašymą, tikėjo, kad vedybomis jis buvo paaukojęs save, ir visiškai nenuvokė, kad Sofija buvo pasipiktinusi savo vergišku vaidmeniu ir taip pat buvo beviltiškai nelaiminga.

Iš trylikos jų vaikų trys mirė kūdikystėje, o du jaunystėje. Likusieji išaugo ir tėvų nesantaikoje vieni stoji tėvo, kiti motinos pusėn. Gimdydama penktą kūdikį, Sofija vos nenumirė nuo karštinės. Bet jai pareiškus baimę dėl kito neštumo, Tolstojus giliai išsižeidė, ir ji turėjo kas antri metai gimdyti. Patapusi nėščia su dvyliktuoju vaiku, ji jautėsi fiziškai ir dvasiškai išsekinta niekad nesibagiančių gimdymų, jų maitinimo bei ligų ir nesėkmingai mėgino juo atsikratyti. Susiginčijus dėl kokio menkniekio, Tolstojus grasindavo išeiti iš namų ir palikti juos "sergantiems žmonėms" — savo šeimai. Vieną tokią sceną Sofija savo dienyne aprašo šitaip: "Leonas dirbo įnirtęs ir prislėgtas. . . Visa buvo gerai, nė mažiausio nemalonaus žodžio, jokio ginčo. . . "Aš atėjau tau pasakyti, kad noriu skirtis; taip aš negaliu gyventi". . . Nustebusi, aš paklausiau, kas atsitiko? "Nieko, bet jeigu tu didinsi naštą, arklys sustos ir nė žingsnio pirmyn". Aš neturėjau supratimo, ką jis turi galvoje. Tada jis pradėjo šaukti, barti, kaltinimus ir žiaurius žodžius ir scena darėsi vis nemalonesnė. Aš stengiausi laikytis ramiai, bet jam pasakius, kad net ir oras aplink mane esąs užkrėstas, aš tarnaitėi liepiau sudėti į lagaminus mano rūbus. . . jis prašė mane pasilikti, aš nebegalėjau išsilaikyti ir isterinės ašaros pradėjo lietis. Buvo baisu. Įsivaizduokite! Leonas

O. KUPRECKI

BERNIUKAS

visas virpąs ir mėšlungiškai bekukčiojąs. Aš labai gailėjau jo. Keturi vaikai, kiek išneša gerklės, rau-dojo. Aš buvau sukrėsta. . .”

“Anna Karenina” pradedama sakiniu: “Visos laimingos šeimos yra panašios, bet nelaimingos yra nelaimingos kiekviena savaip”. Ir tai atspindi Tols-tojų nelaimingumą. 1882 m. tyrinėdamas Maskvos vargšų gyvenimą, jis buvo sujaudintas, pamatęs jų baisias gyvenimo sąlygas, ir nusprendė, kad “taip negalima gyventi”. Savo knygoje “Ką mes turime daryti?” pasiūlė dideles reformas, kurios pažeidė santuoką ir sukėlė pirmą didelę krizę su Sofija. Tolstojus priėjo išvados, kad nuosavybė yra blogis, ir ryžosi atsisakyti savo namų, savo žemės bei savo literatūrinių pajamų. Visas teises jis perleido savo nepatyrusiai žmonai, ir ji turėjo išmokti valdyti dvarą, spausdinti ir platinti jo knygas, o taip pat tąsyti su cenzoriais. Sofija galvojo, kad jis pasiel-gė labai neišmintingai ir dienoraštyje rašė: “Jis viską sukrovė ant mano pečių: namus, vaikus, žė-mę, visus reikalus, knygas, viską ir visvien niekina mane ir kankina mane su savo savanaudišku abe-jingumu”.

1883 m. Tolsto s griežtai pakeitė savo asme-ninius įpročius. Jis pradėjo vilkėti kumečių dra-bužius, atsisakė tarnų, pats valė savo kambarį, kū-reno krosnį ir pjovė malkas, nešė vandenį. Išmo-ko siūti batus ir įtikino dukteris nešioti jo pasiū-tus batukus. Atsisakė medžioti, valgyti mėsą, ger-ti alkoholį ir rūkyti. Sofijai su jos aristokratiškais įpročiais, grovienės titulu, su daugybe tarnų ir dvidešimčia vedybinio gyvenimo metų, su būtinu reikalu turėti pinigų ir saugumą, kaip atlyginimą už meilės praradimą, buvo sunku suprasti ir to-leruoti keistą Tolstojaus laikyseną, kuri griovė jos ir gausių vaikų gerbūvį. Sofija atsisakė nešioti jo pasiūtus batus, nes laikė jį geresniu rašytoju, nei amatininku. Tuo metu vaikai buvo motinos pusėje, ir Tolstojus neįstengė jiems įdiegti savo pažiūrų, pasijuto izoliuotas ir netgi savo šeimos niekinamas.

Baltabarzdis Tolstojus ilgais kaimiečio marš-kiniais virš kelnų ir ilgais auliniiais batais sutrauk-davo daugybę mokinių ir kuklių pasekėjų, kurie spietėsi į “Jasnaja poliana” prie mokytojo kojų pasinaudoti jo duosnumu. Sofija piktinosi vyro su-sižavėjimu kumečiais, o ypač “tolstojiečiais” pil-kuose avies kailiukuose ir villokuose, kurie už-plūsdavo dvaro rūmus ir sodą, užteršdavo kamba-rius, palikdavo dėmes parkete ir įsibraudavo į ra-šytojo kabinetą, trukdydami jam dirbti.

1891 m. Tolstojus vėl nustebino savo žmoną ir vaikus, pareikšdamas atsisakąs visų teisių į savo raštus, paskelbtus po 1891 metų, savo dorovinio ir moralizuojančio laikotarpio pradžioje. Karštų

ginčų dėl to atsisakymo metu jo svarbiausias ar-gumentas buvo grasymas palikti namus, o Sofijos — įžadas nusižudyti. Išlėkusi iš namų, ji nubėgo prie geležinkelio bėgių ir norėjo kristi po trauki-niu, bet svainis ją išgelbėjo. Vėlesniuose kivir-čiuose dėl literatūrinių teisių ji basa išbėgo į gilų sniegą ir norėjo susišaldyti negyvai. Tada pats Tols-tojus ją ištraukė ir parsivedė namo.

Netekusi savo vyro meilės, Sofija, norėdama užpildyti tuštumą, pradėjo meilingą, platonišką flirtą su jaunu kompozitorium ir pianistu Tanie-jevu. Tolstojus skaudžiai išgyveno šį epizodą, lai-kydamas jį žeminančiu ir įžeidžiančiu, nusiskūsda-mas, kad jis nuodija paskutinius jo gyvenimo me-tus. Galiausiai jis taip pradėjo pavyduliauti ir jau-dintis dėl to flirto, kad dar kartą ryžosi palikti namus. Jis Sofijai parašė laišką, kuris tebuvo at-plėštas tik po jo mirties. Jame jis dėkojo žmonai už 37 vedybinio gyvenimo metus ir prašė ją leisti laisva valia išeiti, nieieškoti kaltės ir jo nesmerk-ti. “Aš nebegaliu taip gyventi, kaip gyvenau per paskutinius 17 metų, kartu kovodamas ir trikdyda-mas tave, o taip pat nusileisdamas kitoms įtakoms ir pasiduodamas pagundoms, prie kurių buvau pripratus.” Bet svarbiausias jo pasitraukimo pa-grindas, sulaukus 70 metų, buvo noras apsigyven-ti miške ir paskutinius savo gyvenimo metus pa-švęsti Dievui, o ne pokštams, linksmybėms ir te-nisui. Tačiau tuo metu jis neišbėgo.

Jau senyvam amžiuje ir su dideliu kartėliu širdyje Tolstojus pasiryžo sugriauti visas santuo-kos iliuzijas. Jis tvirtino, kad santuoka ir laimė neturi nieko bendra, kad ji yra naminė vergija, kad vyrai yra kankinami ir užkrečiami savo žmo-nų ydomis. “Svarbiausia vedybinio gyvenimo ne-sėkmės priežastis yra ta, kad žmonės pripratinti galvoti, jog santuoka reiškia laimę. Santuokos aks-tinas yra lytinis potroškis ir patrauklumas, kuris įgauna pažadų ir laimės vilčių pobūdį. Tos pažiū-ros vyrauja visuomenėje ir literatūroje. Tačiau santuoka negali atnešti laimės. Užuoť jos, ji vi-sad reiškia kankinę, kuriai vyras turi sumokėti už lytinių potroškių patenkinimą. . .”

Trečia krizė įvyko 1910 m. ir buvo paskutinė jo ilgam gyvenime dėl tų pačių dorovinių priežas-čių, lytinių konfliktų, kurių jis neįstengė išsprės-ti ankstybesnių kivirčių metu. Tuo metu jis labai susidraugavo su C. Čertkovu, kuris labai rūpinosi kaimiečių gerbūviu bei socialinių reikalų ryšiu su Evangelijomis. Tolstojus pasirinko jį, o ne žmoną, po jo mirties jo raštų leidėju. Sofija atkakliai ko-vojo su Čertkovu dėl jo dienynų kontrolės. Trys jų sūnūs, bijodami netekti paveldėjimo, palaikė motiną, o dvi dukros tėvą. Per šį konfliktą jos lai-kysena ir dienynas atskleidžia blogiausias jos bū-

do puses: ji buvo užsispyrusi, valdinga, jautėsi visad skriaudžiama ir dažnai grasino nusižudyti.

Ji nesuprato Tolstojaus įsipareigojimų vykdyti socialines reformas. Ji teisino savo griežtą pasipriešinimą jo idėjomis, laikydama jas tuščia ambicija, veidmainyste. Atsisakymą nuosavybės, pastangas gyventi paprastą gyvenimą laikė paprastu pozavimu, noru išpopuliarėti.

1910 m. spalio mėnesį nervingumas vis didėjo. Jos nervinės atakos vis dažnėjo. Mėnesio pabaigoje Tolstojus, kurį žmona sekė dieną ir naktį, priėjo prie lūžio tašką. Savo gyvenimą jis lygino su pasmerktu į pragarą ir pasiryžo palikti namus. Spalio 28 d. ankstybą rytą jis išgirdo Sofiją vėl besirausiant jo rašomojo stalčiuose, tuo labai pasipiktino. Auštant su dr. Makovitskiu, jo draugu ir palydovu, tyliai išėjo iš namų, savo gimtų namų, kad niekad nebegrįžtų. Kaip ir pirmą kartą, jis laiške žmonai paaiškino priežastis. Jis jai rašė ne-

begalįs pakęsti jos žeminančio tikrinimo ir jos prabangios aplinkumos, todėl jis išvyksta jieškoti galutinės ramybės. Sofija, sukręsta jo išvykimu, puolė į tvenkinį, bet buvo išgelbėta.

Tą pačią dieną į savo dienyną ji įrašė: "Leonas netikėtai išvyko. Kaip baisu! Jis išvyko galutinai gyventi seno žmogaus gyvenimą. Perskaičiusi jo laiško dalį, aš iš nusivylimo puoliau į tvenkinį. Saša su Bulgakovu mane ištraukė. Aš esu baisiai nusiminusi. Kam jie mane išgelbėjo?"

Kitą dieną, pasibaisėjusi pabėgimu savo vyro, garsiausio visoje Rusijoje žmogaus, ji parašė jam laišką, prašydama sugrįžti, grasindama nusižudyti ir duodama neįvykdomus pažadus pakeisti savo įpročius ir būdą, apeliuodama į jo sąžinę, į Evangelijas ir į jo kaip vyro lojalumą.

Kai po savaitės jai pavyko susekti Tolstojaus pėdsakus Astapovo geležinkelio stotelėje, jis atsisakė ją matyti ir telegramoje sūnams sakė: "Širdis tokia silpna, kad susitikimas su mama man būtų pražūtingas". Jis mirė 1910 m. lapkričio 7 d. šalia jo esant Čertkovui ir trimis sūnams.

Sofijos dienyno paskutiniai žodžiai buvo tokie: Aš neabejoju, kad mano gyvenimas eina galop. Aš apakau. Aš nebeturiu jėgų baigti šį rankraštį. Bet aš dėkoju Dievui už leidimą per tiek metų būti Tolstojaus žmona. Paskutines savo kančias aš laikau atgailojimu už mūsų nuodėmes."

Kiekvieną dieną ji nueidavo prie savo vyro kapo, kur buvo pastatytas medinis suolas. Revoliucijos metu beveik visi sūnūs išvyko iš Rusijos, bet paliko dvi dukras ir vienas sūnus. 1919 m. rudenį ji susirgo plaučių uždegimu. Abi jos dukros ją slaugė vienuolika dienų. Ji ryžtingai kentėjo skausmus ir ligi pabaigos buvo jom gera. Prieš mirdama prašė jai atleisti už viską. Ji mirė 1919 m. lapkričio 4 d.

Kai prieš pat jos mirtį ji buvo paklausta, ar vis dar tebegalvoja apie Tolstojų, ji atsakė: "Aš tik tai ir tedarau. Aš vis tebegyvenu šalia jo ir sau prikaišioju, kad nebuvau pakankamai jam gera. Bet aš visad jam buvau ištikima kūnu ir siela. Aš tebuvo tik 18 metų kai už jo ištekėjau, ir aš mylėjau tik jį."

* *

*

Šaltiniai: Tolstoj, Sofija: The Diary of Tolstoy's Wife. Cynthia Asquit: Comtesse Tolstoy, Hachette, Paris, 1962

Jeffry Mayers: Married to Genius, Barnes a. Noble, New York, 1977

P. FEDOTOV

NELAIMINGOJI JAUNAMARTĖ

GRAŽI KNYGELĖ MAŽIESIEMS

PR. NAUJOKAITIS

TULIUKAS —
ilustravo
Diana Gelažiūtė-
Kizlauskienė

Ritonės Jotvingytės slapyvardžiu 1979 metų data išleista pasakėlė TULIUKAS, vaizduojanti ančiuko draugystę su žasiuku. Iš balto anties kiaušinio išsiritęs baltas, nuostabiai gražus ančiukas, gražiausias tarp savo brolių ir seserų ir guvus, drąsus. Pasakojama, kaip jis išmoksta plaukti, kaip susidraugauja su žasyčiu, susitinka su gaidžiu, su vaikais, su varle tvenkinyje. Pasakėlė trumputė, parašyta paprastu sakiniu, vaikui žinomais žodžiais. Teksto visai nedaug. Žodinių turinį praplečia ir labai vaizdžiai papildo dail. Dianos Kizlauskienės iliustracijos. Jos grafika yra nuostabi: grakšti linija, realistinis piešinys, daug fantazijos, kompozicinio tikslumo. Iš knygelės puslapių į vaiko vaizduotę prabyla zuikis, kiaučiukė, peliukės, antys žąsis, ančiukai, žasiukas, gaidys, varlė, paukščiukai, vabalėliai, ypač nuostabios yra gėlės ir peteliškės.

Išrašoma ištrauka parodys, koku stiliumi parašyta visa pasakėlė:

“Tuliuką mylėjo visi. Ir Tuliukas visus mylėjo, bet labiausiai vaikus. Jis jų visai nebijojo. Jis netgi nesivaržė purvinom kojom lipti ant Sadutės baltų batukų!

— Kas jie, tie vaikai? Kodėl tu paskui juos ir paskui juos? — klausė viena Tuliuko sesuo.

— Jie yra mano draugai, — aiškino Tuliukas.

— O aš manau, kad tu apsirinki. Aš manau, kad jie yra milžinai, pasakė ji ir palindo po mamos sparnu.”

Tačiau dailininkės grafika pralenkia žodinių tekstą savo turiningumu, fantazijos gyvumu. Knygelės meninis pavidas yra tikrai patrauklus, išpūdingas. Dail. D. Kizlauskienė sutvarkė ir piešinių išdėstymą tekste, teksto sulaužymą.

Knygelę išleido Elena Stankevičiūtė-Juknevičienė (2851 West 64th St., Chicago, Ill. 60629). Kalbą taisė Elena Songinienė. Spaudos darbus atliko Mykolas Morkūno spaustuvė. Išleista

Čikagoje, 1979 m., tiražas 1000 egz. Gražaus pailgo formato, 32 psl., popieris pritaikytas iliustracijoms, kaina nepažymėta. Knygelę turėtų susidomėti mamytės ir pradžiuginti pasakėlės turiniu ir ypač piešiniais savo mylimus mažutėlius.

LAIŠKAS JAUNYSTĖS DRAUGEI

Ką dovanoti Tau galėčiau, brangioji Vale, nežinau. Atsiminimai gal, manau, bus mielesni už blizgučius menkaverčius. Tai leiski juos man dovanoti Tau.

Ar Tu meni? Užpaliai — mažytis miesteliukas — tėviškė tavoji. Sakyki, Waterburis ir Čikaga garsioji, ar Tavo širdžiai juos kada atstojo?

Žemučiai dvaro žemėj mediniai pastatėliai mums buvo mokslo švyturys pirmasis. Čia ėjome klases, raides pažinę prie ratelio, čia budo mūsų protai, svajonės gimė dar nedrąšios.

Užu langų — Šventosios švyti mėlis, kaip maga, būdavo, jos bangose pliuskantis! Panirti į gelmę, baltais purslais taškytis, paskui parkrist į karštą kranto smėlį ir kulio pervirsti dar žagrę pabandyti, pailsus — vieversio giesmės klausytis.

Už poros varstų ir Galiniai — gimtinė Tavo numylėta. Išvažinėjai Tu

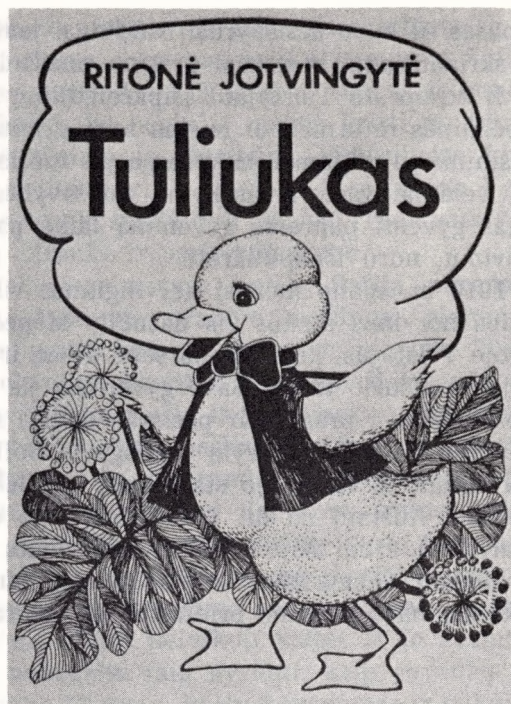
pasaulį bekraštinį, o ar radai kur nors ramesnę vietą?

Mes ten; antai, motulė Tavo beparaina su milžtuve garuojančio, dar šilto pieno. Sutinka mus, kamaron veda ir sodina, pirmiausia pienu pavaisina, paskui medus ant stalo pasirodo, grietinė lydyta ir šviežias sūris, rūkytas kumpis kvepia skaniu dūmu . . . O kas nežino aukštaičių vaišingumo!

“Buitele mano”, sako Tavo tėvas, sugrįžęs iš laukų, kur piovė šieną, “tai kad gražiai prižėlė šimet pievos! Bus pašaro — nepagailėjo Dievas, kaip šepetys sudygo ir vasarojus. Tegu tik tai kruša nesugadina”. Mes klausėmės protingų žodžių jojo, o jis šypsodamas plonom galvelėm mus vadino.

Kai ima temti, išeinam į atslaimą su vakaro žvaigždėm pakalbėti, pajusti nuostabią rimties palaimą. . . Tylu, tylu . . . tiktai girdėti bažnyčios varpas skambina iš lėto — tai Dievo Angelą skelbia.

Din skambina varpas, din. Eisime tolyn, griežlės verkimas pievose vilioja, vilioja liepos vakarai mėlyni.

Knygelę galima užsisakyti:

E. Juknevičienė

2851 W. 64th Street

Chicago, Ill. 60629, USA.

Kaina — \$3.00 ir persiuntimo išlaidos.

Ten mes suklaupsime mažoj vėsioj pakalnėj ir Dievo Angėlą kalbėsime pamaldžiai. Nebeklega jau medžiuos paukščiai, jauni lapeliai susiglaudžia, ir žemėn taip palengva Aukštybių Viešpats nusileidžia.

Tai buvo tėviškėj tavoj — Galiniuos, o štai Velaikiai — mana gimtinė: jau iš toli, nuo kalno, matyti kaminai bal-tuoja, paskendęs senas namas žalumoį tirstoje. Greičiau, greičiau! Karšta banga krūtinėj man užlieja — vaikystė — mano pasaka čionai praėjo.

Sodybą supa liepos, vainiku apjuo-sę, giraitė netoliese paslaptimi alsuo-ja, pakalnėj Indraja, ties Kryžiaus kalnu išsiliejęs, taip tviska sidabru, ramiai, ramiai banguojant.

Prisimeni, gimtinėj mano buvo so-das, nemažas toks, garsėjęs savo obu-liais: čia antaniniai gelstantys pro ša-kas švytavo, tarsi auksiniai saulės spin-duliai, aortai dideli, išvertę šonus savo, ir jų niekas nepeikė, kas para-gavo, ruožuotieji uzbantai vaišintis, ro-dos, kvietė, šampaniniai — vynu kva-piu žadėjo girdyt, alyviniai, baltieji ir pilkieji, gomurį ir, rodos, guodė širdį — toks gardumėlis, tokia saldi rūgš-telė! Pribirdavo pernakt kaip gruodo ant takelio.

Nenusileido savo skoniu ir granatos — mažieji mūsų karo sviedinėliai, smaližių džiaugsmas buvo ir saldi-niai, patvarumu didžiavos geležiniai.

Dabar nė vieno jų nebėr, išnyko so-das. Dabar viskas prapuolė, kaip toį giesmėj poeto, dygia žole, kreivais bruzgynais užaugo, užžėlė takai take-liai, kur mūsų vaikštinėta. Tik rojaus obuoliukų medis prieš saulę vis dar raudonuoja, kaip vėliava kovos, mūšio lauke palikus.

O mūšiai ėjo čia, čia karo mašina praėjo, sudegino, išgriovė visa, kas brangiausia. Ir tėviškės aš netekau, kaip Tu gimtosios savo žemės. O ar ne-šaukia ji Tavęs, ar negirdi jos balso iš toliausia: sugrįšk namo, sugrįšk na-mo.

A. V.

PRAŠOM SUMOKĖTI

1980 METŲ

PRENUMERATŲ!

Administratorė

MOTERIS IR HUMORAS

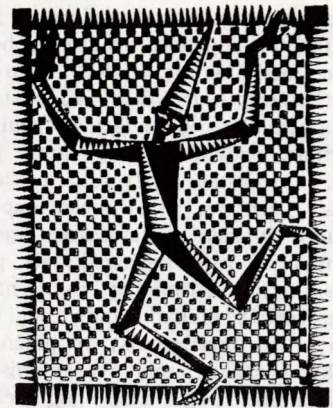
AURELIJA BALAŠAITIENĖ

Nagrinėjame mes lietuvę moterį vi-sada iš dramatiškai iškilmingo taško. Motinos dienos proga prisimename motiną-auklėtoją, motiną-tautos gyvy-bės palaikytoją, motiną — mūsų tau-tinių idealų puoselėtoją ir t.t. Klausosi motinos ir slapta ne viena sau pa-galvoja: kuriai čia iš mūsų taikoma? O gyvenimo realybė moderniaame Ame-rikos miestų skubėjime atrodo kitaip.

Štai, paimkime paprastą šeštadienio rytą, kai šeima, kad ir nevisai noriai, keliauja į lituanistinę mokyklą. Vyras, dirbęs visą savaitę, turi visišką teisę išsimiegoti. Mama, taip pat dirbusi vi-są savaitę, kad ir ne visada už namų ribų, gali ir kitą kartą išsimiegoti. Bet klausimas kyla: kada? Ne sekmadienį, kai reikia keltis anksčiau, negu pap-rastai, kad vienas šeimos narių suspė-tų į repeticiją prieš pamaldas. Ne pir-madienį, kai reikia išleisti vyrą ir tris vaikus į mokyklą. Ne šeštadienį popiet, kai reikia suskubti supirkti maistą. "Širdele, aš galėčiau tai pats padaryti, bet tu geriau žinai, kaip ekonomiškai apsipirkti ir kas tau lengviau paga-minti, ir ką mėgsta vaikai..." pataria vyras. Ir ne vėliau šeštadienį popiet pailsėti, nes vaikus reikia atsigabenti iš lituanistinės mokyklos, sutvarkyti tautinius drabužius vyresnei dukrai, kuri dalyvauja tautinių šokių grupėje. O vėliau tenka ruošti vakarienę, kurią turime anksčiau pavalgyti negu pap-rastai, nes reikia suskubti į bendruo-menės rengiamą koncertą. O tuo tarpu vyras turi būtinai televizijoje pamaty-ti paskutinį sezono beisbolą, kai rei-kia kieme aprinkti šapelius, aptvarkyti pievutę nuo saldinių popieriukų ir surinkti sulytus, šlapius reklaminius laikraštelius. Tiesa, dar koncertui rei-kia tortą kepti...

Bet gal pirmadienio vakaras suteiks kiek poilsio?

Pirmadienio vakaras — tai pirma savaitės diena mokykloje ir pirma vy-ro darbo diena tarnyboje. Vytukui mankštos metu kitas berniukas iš ne-tyčių sudraskė jo geriausio treningo rankoves. Antradienio rytą jos turi būti kaip naujos, nes bus tarpmokyk-linis mankštos pasirodymas. Dalia stai-ga nusprendė, jog neturinti "jokio skuduro, su kuriuo galėtų gerai atro-

dyti, kai mokyklos futbolo čempionai grįš iš tarpmokyklinių rungtynių". Da-lia turi galimybių būti išrinkta kara-liene... Reiškia, pagriebus plastikinę kredito kortelę, reikia skubėti į krau-tuvę. Bet vyras negali duoti mašinos, nes turis svarbų posėdį lietuvių na-muose. Jis galėsias motiną ir dukrą nuvežti iki krautuvės, o atgal jos tu-rėtų grįžti autobusu, kuris eina kartą per valandą. Taigi, nesutvarkius po-pietinių indų, tenka skubėti. Indai? Juos vyriausioji Danutė sutvarkys. Danutė? Ji turinti begales pamokų ir dar skaučių sueigą, į kurią jos skilti-ninkės mama ją paimsianti apie sep-tynias.

Pagaliau vidurnaktis. Vyras leng-vai knarkia prie čirškiančio televizijos aparato. Jo kojinės, numestos rytojui, rodo didelę skylę ties pačiu kulnimi. Vytuko mankštos būstiumas guli ant kėdės, susiūtas, sutvarkytas. Jis miega dar raudonais veidais, kaip kūdikis, nežiūrint jo keturiolikos metų. Jo vie-na ranka atrodo nemačiusi muilo po ilgokos mankštos mokyklos kieme. Da-nutės kambaryje guli krūva knygų ant grindų ir atverstas sasiuvinis su ne-baigtu rašiniu. Nežinia, kada tas raši-nys turi būti užbaigtas. Dalios skau-tiška uniforma kabo vonioje virš rank-šluosčio. Virtuvėje džiūsta neplauti indai. Rytoj? Ne, rytoj bus nauja krū-va indų. Rytoj nauja diena. Gal rytoj viskas bus ramiau.

Mama suplauna indus. Sustato į indaują. Namie tylu. O, kad laikrodīs dabar terodytų dešimtą valandą! Guli nauja neskaityta knyga, krūva laikraš-čių ir du mėnesiai neatsakytas laiškas seseriai. Bet akys merkiasi ir svyra galva...

Krautuvėje

Malonu, kai keičiasi sezonas ir ki-šenėje yra dar keli doleriai gyvenimo ekstravagantiškam malonumui: nuke-liauti į krautuvę ir rinktis naują pa-

vasarinę ar vasarinę garderobą. Kyla vizijos, prisimenant grakščius, beveidžius modelius su vijoklio figūromis (pati Afroditė gėdytasi savo išvaizdos, į jas pažvelgusi), modernių krautuvių vitrinas, padabintas negyjomis gėlėmis, apšviestas spalvotais prožektoriais. Tarp jų, dirbtinuose paplūdimiuose šypsoi elegantiškos gipsinės nimfos su vėjo neįsitraikytais perukais, trijų centimetrų ilgio nagais (jos turbūt niekada indų neplauna, kad ir su pirštinėmis) ir plačiomis, nieko nesakančiomis šypsenomis. Jų ilgos kojos (pagal mano ūgi siekiančios mano kaklą) brenda per paplūdimių smėlį su smailiakulniais batukais, neprarasdamos pusiausvyros. Prieš eidama į krautuvę, pasisveriu ant savo retai tevartojamų svarstyklių. Ne kokios naujienos. Bet... visada galima prisitaikyti sau gražų drabužį pagal figūrą, ūgį ir amžių... Svajoti galima.

Krautuvėje prie manęs prisiartina mandagi pardavėja. Ji nejauna, patyrusi. Iš jos žvilgsnio suprantu, kad ji manyje užuodžia rimtą pirkėją. Aiškinu jai, kad ieškau ko nors pavasariško, elegantiško, lengvo, bet rimto... Pagaliau atsiduriu viename iš perkaitintų narvų su veidrodžiais. Tuos narvus kažkas pavadnio "pasimieravimo kambariais". Kabinu rankinuką ant sienos, bet apsiaustas jau turi pasitenkinti dviem kvadratiniais coliais sienos kampe. Velkuosi puikaus šifono suknelę. Taip, lygiai tokią, kaip mačiau lange. Varge tu mano! Apačia tinka, kaip nulieta, bet viršus... Tarsi drabužius siuvę būtų pamiršę gabalą medžiagos priekyje. Nors imk ir ieškok bliužės priekiu uždengtą. Ir aš nebekalbu apie senovišką žemą dekolte... Dedu kitą, baltą su mėlynais taškeliais. Nuostabaus grožio medžiaga, švelni, minkšta, taip ir lipne limpa prie kūno. Tik... sijonas skeltas iki pat juosmens. Nei susiūti, nei... Ketvirtoji — rausva su baltais lapeliais, gal kiek ir per brangi pagal mano kišene, bet manyje kelia tipingus moteriškus jausmus: norą gražiai atrodyti, nežiūrint kainos. Sąžinę apramina savo pačios vizija: grakšti, moderni, elegantiška plūduriuojanti lietuvių namų salėje, o visos ponios į mane žiūri su pavydu... Gal net ir ponai... Deja, virš liemens užpakalyje dalis suknelės nukaro, kaip šlapias skuduras. Pasi-skundžiu pardavėjai, kuri kantriai ir paslaugiai man padeda persirengti, nes aš nesuinteresuota kraštinio stiliaus pasiuvimu. Aš ieškanti ko nors klasiško, paprasto, prancūziško. "Bet, madam, tai pagal paskutinius Paryžiaus modelius iš šio pavasario kolek-

cijos", sako ji man autoritetingai, rankoje laikydama žurnalą. Suknelė, kurią ką tik atmečiau, žurnale atrodo nuostabiai gražiai. Modelio daviniai: 5 pėdos, 10 colių, 110 svarų... Nusišypsau per ašaras. "Gal parodysite man ką nors kuklesnio", nebepasitinkdama savimi, beveik maldauju pardavėjos. Jos veidu nuslinko nepasitenkinimo šešėlis, nes tai reiškia, kad pačią brangiausių suknelių ji man nebegali rodyti.

Vartau tamsiai mėlyną suknelę su milžiniškais baltais atlapais. Ji man primena į pensiją išėjusį jūreivį, kuris dar kartą bando užsidėti jau nebetinkamą uniformą. Ryškiai ružava suknelė, kuri man savo spalva primena suknelę, dėvėtą per mano dešimtą gimtadienį, liko nemieruota. Pagaliau ilga, siaura juoda, kuri kadaise taip tiko Ava Gardner, man galutinai sugadino nuotaiką.

Pavasaris. Grįžtu su viena pora naujų kojinių, kurių ir taip niekas nematys. Vengiu žiūrėti į vitrinas ir modelius... Gal rudenį bus kas nors, kas tiks ne vien modeliams, bet ir man.

Eisiu į paplūdimį su senais sportiniais bateliais, o į lietuvių namus vis dar galiu užsidėti Tamošaitienės tautinius drabužius. Tai bus ir praktiška, ir patriotiška.

Batukai

Ar kas nežino daugybės anekdotų apie ponias, perkančias batelius? Kai renkasi batelius bent dviem numeriais per mažus, o vėliau skundžiasi, kad netinka, spaudžia? Aš savęs prie tų pirkėjų negaliu priskirti, nes iš prigimties turiu mažas kojas. Bet ar tai jau išsprendžia problema?

Prisimenu, kai prieš metus, besirengdama kelionėn į Europą su paryžimu galimai daugiau pamatyti vaikstant po Romą ar Madridą, visose Klevelando krautuvėse ieškojau tinkamų batelių. Mano lagaminuose buvo bateliai, su kuriais tiko eiti į operą ir gerą restoraną iškilmingai vakarienei. Aš turėjau elegantiškas šlepetes ir batukus, kurie buvo labai patogūs pereiti iš automobilio į bažnyčią ar veišbutį. Bet aš ieškojau batelių, kurie mano kojoms būtų tarsi draugai:

dalintusi su jomis myliomis Europos šaligatvių, liptų nevargindami muziejų ir dožų rūmų marmuriniais laiptais, nekluptų Pompejos tūkstantmetinėse gatvėse ir aikštėse... Vargau du mėnesiu. Kaina ir išvaizda buvo nesvarbu, tik patogumas, o mano reikalavimai nedideli: kad batelis linktų drauge su mano koja, kad būtų be ypatingų sagų ir pjaustymų, kurie pritrintų pūsles. Ir mieravausi šimtus porų. Vienų viršus buvo švelnus, minkštas, patogus ir beveik draugiškas, bet padas buvo kieto medžio, nelankstus. Odiniais padais bateliai turėjo sagas, užrišimus, mazgus, kurie trynė, vos paėjus keletą žingsnių ant minkšto krautuvės kilimo. Pagaliau trečią kartą sugrižau į tą pačią krautuvę. Jaunas, man jau keilis kartus patarnavęs pardavėjas, skubiai pasislėpė sandėliuke už krautuvės sienos. Sugavau vyresnio amžiaus vyriškį ir jam išsamiai aiškinu, ko ieškanti. Jis man rodė išstatytus batelius po stiklu. Aš juos visus buvau išbandžiusi. "Bet aš noriu batukų, su kuriais galiu ilgai ir toli vaikščioti", beveik supykusi jam sakau. "Gerbiamoji ponai", beviltiškai iškeldamas rankas virš galvos, atsiduso pardavėjas, "čia Amerikoje niekas daug nevaikšto. Ar jūs nevairuojate mašinų?" Jis beveik su pasigailėjimu peržvelgė mane. Aš norėjau jam parodyti savo apdėvėtą šoferio liudijimą, bet susivaldžiau. "Bet ką aš turiu daryti? Aš niekur nerandu batukų, su kuriais nebijočiau pereiti keletą miesto bloku." — "Aš žinau," staiga nušvinta jis. "Jūs nusipirksite teniso batelius. Jais dėvi dabar visi bėginėtojai!" — "Aš važiuoju į Europą", iškošiau per dantis. "Bet kiek aš žinau, dabar ir Europoje žmonės turi mašinas", lydėjo mane paskutiniai pardavėjo žodžiai.

Iškeliavau į Europą su savo dukros mankštos bateliais. Tai kas, kad kartą Madride užsimiršusi, gražiai pasipuošusi, nuėjau vakare į tarptautinio garso restoraną su gerokai apdėvėtais Dainos bateliais. Buvo tik keletas nemalonių momentų, kol maitre'd pasodino, prieš tai pasiteiraudamas, ar aš turinti kredito kortelę. Tik kiek tirpo kojos, kurias turėjau porą valandų laikyti paslėpusi po stalų, nes restoranas buvo labai apšviestas ir visi svečiai buvo aiškiai matomi nuo galvos iki kojų.

Keliauju ir vėl atostogų. Mano dukros mankštiniai batukai Pompėjoje galutinai suplyšo. Pirsiau teniso batelius. Tik šį kartą bandysiu prisiminti, kad su jais ne visur galima eiti. Užsienis — tai ne Amerika.

TAIP PAT ŽMOGUS

J. KULAKAUSKAS MOTERIS

Daugelis moterų rūpinasi savo vyrų sveikata, manydamos, kad tai jų pareiga, bet tik retas kuris vyras rūpinasi savo žmonos sveikata. Vyrų turėtų žinoti, kad jeigu jie žmonos sveikata nesirūpins, tai niekas kitas to nepadarys; žmona, besirūpindama vyro ir vaikų sveikata, į savąją visai nekreipia dėmesio. Ji puikiai žino, ką jos vyras turi valgyti, kokios jis turi laikyti dietos, o pati valgo kas papuola. Ji tildo vaikus, nes "tėvelis ilsisi". O kada ilsisi pati?

Vyro pareiga susirgusią žmoną slaugyti taip, kaip ji tai darytų, jeigu jis sirgtų.

Nors atrodo, kad moterys labai ištvėrimingos, bet reikia rūpintis jų emocijomis, psichika, nes nuo to daug priklauso jų sveikata. Todėl vyras, jeigu jis nori, kad žmona būtų sveika, turi ją rūpintis dviem aspektais — ir kaip žmogumi, ir kaip žmona.

Kad žmona būtų ir fiziškai, ir psichiškai sveika, reikia, kad ji būtų laiminga. Svarbiausia dovana, kurią gali padovanoti vyras žmonai, — tai ramybė namuose. Jos niekada nebus, jei žmona abejos vyro meile ir ištikimybė. Gera, kai vyras nors kartkartėmis parodo, kad myli žmoną. Be jokios progos įteikta puokštė gėlių gali padaryti stebuklą.

Stebėkite žmoną — ar ji neatrodo pervargusi? Ar neliesėja? Ar neatrodo išsekusi, kai po visų darbų (ir darbe, ir namuose) atsigula į lovą? Ar nėra visą laiką blogai nusiteikusi ir ar nebaudžia vaikų už tokius nusižengimus, į kuriuos anksčiau net dėmesio nebūtų kreipusi? Jeigu į du ar tris iš šių klausimų galite atsakyti "taip", vadinasi, žmonai reikia poilsio, ji yra pervargusi, ir jūsų, kaip vyro, pareiga ką nors sugalvoti, kad ji pailsėtų, vėl būtų tokia žavi, linksmas, kaip anksčiau!

Kada jūsų žmona sėdi?

Jei po vakarienės pakviesite žmoną pasėdėti ir pakalbėti, tikriausiai ji

pasakys, kad turi sutvarkyti virtuvę. Neįkalbinėkite ją palikti viską rytdienai. Verčiau jai padėkite. Jeigu jai nepadėsite, tai neturite ir teisės priekaištauti, kad ji visą laiką užimta, neturi laiko nei pakalbėti, nei pasėdėti. Jūsų žmona nesėdės, jeigu jos laukia koks nors darbas. Ji negali sėdėti ir skaityti laikraščio, nes žino, kad namuose netrukus viskas bus sujaukta, ir jūs pirmasis jai tai prikišite. Kad vakare galėtumėte nuoširdžiai pabendrauti, privalote jai padėti. Tai jums nebus labai sunku. O švenčių ir poilsio dienomis padėkite žmonai dirbti nuo pat ryto, tada vakare ji pasipuošusi, pasigražinusi mielai su jumis išeis, kur tik jūs panorėsite.

Jei padėsite žmonai, nelaikykite savęs didvyriu. Pažiūra, kad namų ruošia yra tik moters darbas, — istorinė atgyvena.

Nupirkite žmonai įvairių buitinių mechanizmų ir juos prižiūrėkite. Šie prietaisai padės jai sutaupyti daug jėgų, o laiko jums abiem užims mažai. Atsiminkite, kad geriausia parama žmonai — geras vyras, kuris padaro viską, kas nuo jo priklauso, kad ji kuo ilgiau būtų jauna!

(Iš "Moterų kalendorius" 1979 m.)

KEIČIANT ADRESĄ

PRAŠOM

PRIDĖTI IR SENĄ

ADRESĄ

Administratore

ANT SVETIMOS ŽEMES

Važiuojant į Tituvėnus, ant Dubysos kranto buvo didelis, gražus Gružausko dvaras. O ne per toliausia gyvena plati ir žinoma Radavičių giminė. Dar prieš antrąjį Lietuvos sukilimą tos Radavičių giminės buvo du broliai kunigai, kurie buvo įsimaišę į sukilimą. Sukilimą rusams numalšinusi, abu broliai kunigai pabėgo Amerikon. Vienas jų kunigavo Sheboygane, Wis., o kitas, rodos, Baltimorėje. Dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą abu kunigai mirė ir pagal gautas žinias palaidoti Chicagoje, šv. Kazimiero lietuvių kapinėse. O vienas iš brolių Feliksas Radavičius buvo caro armijos generolu ir tarnavo Petrapilyje. Ksaveras ir Benediktas Radavičiai buvo jaunesni ir gyveno Minaičiuose, Padubysio val., Šiaulių aps. Benediktas Radavičius Minaičiuose ūkininkavo, o jo brolis Ksaveras buvo žinomas kaip labai geras dailidė ir statybininkas. Kiek pasakodavo žmonės, Ksaveras buvo aukštas, gražiai nuaugęs ir visada gražiai puošdavosi, nes buvo viengungis. Vieną kartą Ksaverą Radavičių, kaip gerą dailidę, pakvietė į savo dvarą Gružauskas padirbėti. Ksaveras atvyko ir Gružauskui parodė savo sugebėjimus. Ponui jis labai patiko ir todėl paskyrė Ksaverui savo rūmuose 3 kambarius, davė maistą kartu su ponais ir paskyrė jam atlyginimą už darbą. Žodžiu, Ksaveras Radavičius gyveno dvare beveik kaip Gružauskų šeimos narys. O, be to, Gružauskas turėjo pagyvenusią dukterį, kuri Radavičiui krito į akį. Gružauskaitė ir pati ne be simpatijos buvo prie Ksavero, nes visur kartu su juo važinėdavo gražiais arkliais. Reikia manyti, kad tarp jų užsimezgė gal šokia tokia ir meilė. O apylinkės žmonės, matydami tai, gana plačiai jau kalbėjo, kad Radavičiui atiteks ir dvaras, nes Gružauskaitė buvo vienturtė. Ne kitaip, reikia manyti, ir pats Ksaveras manė. Taip dalykams susidėjus, Radavičius, būdamas pinigingas ir nagingas, pasitaręs su ponu, nutarė prie dvaro ant Dubysos kranto pastatyti malūną su vilnakarše ir vėlimu. Prieš

pradedant statyti malūną, Ksaveras atvažiavo į Minaičius pas brolių Benediktą ir pasipasakojo savo sumanymą. Brolis Benediktas jo paklausė: „Ant kieno žemės statysi tą malūną?“ Ksaveras atsakė jam, kad statys ant pono žemės. Benediktas vėl klausia: „Tai ar turi kokią sutartį su Gružausku sudaręs?“ Ksaveras vėl atsakė, kad ne, nes jis visai pasitiki ponu. Benediktui brolio elgesys nepatiko, ir jis perspėjo Ksaverą, kad gali būti apgautas. O Ksaveras atkirto: „Pas mane bato aule yra daugiau proto, kaip pas tave galvoje“. Ir taip broliai pasipykę išsiskyrė. Radavičius, neklausydamas perspėjimų, statė malūną ant Dubysos. Žmonės gi pašnibždomis ir viešai kalbėjo ir juokėsi, kad Radavičius ves ir dvarą valdys, arba ubagais išeis. Per kelerius metus Radavičius išpliekė malūną, įtaisė valcūs, verpimą, karšimą ir vėlimą, žinoma, sukišdamas savo asmeninius pinigus. Ir taip malūnas su visais įrengimais pradėjo veikti ir ponui nešti pelną. Gružauskas pamatęs malūno naudą, dar ir nuo savęs pristatė lentpjūvę.

Kada viskas jau buvo sutvarkyta, Gružauskas pasikvietė vokiečius specialistus ir varė sau biznį, o Radavičių nušalino, kaip susenusį. Gružausko duktė ištekojo už kokio tai dvarininko ir išvažiavo. O Ksaveras Radavičius atsidūrė, kaip prie sudužusio laivo, be panos, be dvaro su malūnu ir be pinigų. Už pastatymą malūno Gružauskas davė Radavičiui vieną kambariuką prie šeimos, o maistą gaudavo ne su ponais kartu, bet su šeima, prie vieno stalo. Dirbti dvare jis nebuvo įpareigotas. Galėjo dirbti, galėjo ir nieko nedirbti. Tada Ksaveras pamatė savo klaidą ir atsiminė brolio perspėjimą, bet jau buvo per vėlu. Jis dar labiau rūpinosi, graužėsi, net smarkiai pražilo ir suseno. Pasidarė, kaip niekam neberekalingas. Apie tai patyręs, brolis Benediktas atvažiavo į dvarą aplankyti jo ir pažiūrėti, kaip jis gyvena. Benediktas, palikęs dvare arklius, pasiteiravo, kur Ksaveras. Jam buvo pasakyta, kad jis laukuose grėbsto rugienas. Išėjus į lauką, Benediktas pamatė brolių Ksaverą, visai nebepanšų į ankščiau buvusį. Dabar jis buvo apsiavęs su nagingėmis, o ant galvos dėvėjo šiaudinę skrybėlę, traukė per rugienas didelį grėblį. Jis dar iš toliau pašaukė jį: „Ksaverai, ar tu čia?“ Šis atsiliepė silpnu balsu: „Aš, Benediktai“. O priėjus, apsikabino ir apsiverkė. Benediktas tada ir sako broliui: „Ar atsimeni, ką aš sakiau, kad nestatyt

* * *

J. EIMANTIENĖS MIRTIES METINĖMS PAMINĖTI

Kasmet vis didesnis lietuvių skaičius iškeliauja amžinybėn. Kiekvieno jų (ypač mažose apylinkėse) pasigendama, pajuntama tam tikra dėl jų netekimo susidariusi spraga. Ypač didelė spraga pajusta, netekus Jadvygos Eimantienės, kurios pagelba būdavo jaučiamama kiekviename lietuviškos veiklos žingsnyje. Ji buvo viena iš veikliausių Londono moterų. Gaila, kad jos veiklos trisdešimtmetis suėjo jos gyvenimo paskutiniaisiais metais ir baigėsi liūdnu, o ne džiaugsmingu įvykiu. Š.m. gegužės mėn. 15 d. suėjo vieneri metai nuo jos mirties.

malūno ant svetimos žemės?“ Ksaveras gi nusiminęs atsakė: „Kas galėjo manyti, kad taip bus“. Dabar Benediktas prašė brolio, kad jis mestų dvarą ir važiuotų pas jį į Minaičius gyventi sakydamas, kad užteks mums ir buto, ir duonos, ir gyvensime kartu. Bet Ksaveras tik apsiverkė ir atsakė broliui, kad jam į Minaičius nebepatogu važiuoti, nes žmonės viską žino ir juoksis iš jo. Liko ir toliau dvare gyventi, kur ir mirė. O Benediktas, atvykęs pasiimti arklio, sutiko ir poną Gružauską ir jam pradėjo išmėtinėti už broliui padarytą skriaudą. Gružauskas gi supykęs liepė tuojau išsinešdinti iš dvaro, nes, girdi, šunimis užpjudyšias. O Benediktas jam atsakė: „Pabandyk! Aš iššaudysiu tavo šunis ir tave kartu.“

Ir taip baigėsi ši liūdna istorija, kurią girdėjo ir užrašė

P. Janušonis

Jadvyga gimė 1908 m. Žeminių dvare, Kėdainių apskrityje. 1932 m. sukūrė šeimą su L. Eimantu. 1949 m. atvyko Kanadon, Rodnės apylinkėn, o 1950 m. persikėlė į Londoną, kuriame išgyveno iki pat mirties. Iš pat pirmųjų metų abu Eimantai visa širdimi įsijungė lietuviškon veiklon, o Jadvygos įnašas lietuviškam reikalui buvo didelis. Nebuvo organizacijos ar kito vieto, kuriems ji nebūtų padėjusi. Visi į ją kreipdavosi, žinodami, kad jos pagalbos galima tikėtis ir kad kas jai bus pavesta, bus ne tik padaryta, bet ir labai gerai atlikta. Ji skyrė daug laiko parapijai, Londono lėšų telkimo skyriui, bendruomenei ir kitoms organizacijoms. Ji talkino kiekvienam renginiui ir dirbo iš širdies, nepaisydama nei savo metų skaičiaus, nei silpstančios sveikatos. Ji buvo ir viena iš aktyviausių K. L. Katalikių Moterų draugijos Londono skyriaus veikėjų ir nepamainoma skautų rėmėja. Nebuvo renginio, kuriame ji nebūtų sušypsena sutikusi dirbti visus darbus.

J. Eimantienė suprato laiko dvasią. Savo darbais ji visiems buvo geriausiu pavyzdžiu, nes visi turime dirbti viską, kas lietuviškai veiklai yra reikalinga. Neturime išsisukinėti ir privalome nesiskųsti. Ji rodė tikrai retai sutinkamą pasišventimą, kad tik mūsų jaunimas išliktų lietuviškas, kad visai nenutrūktų nuo tautinio kamieno. Tai buvo didelė jos auka mūsų tautai, didis tikslas, kuriam ji pašventė savo gyvenimą.

E. Daniliūnas

• MOTERYS PASAULYJE

NOTARĖ
RŪTA
RUDINSKIENĖ

Rūta Pockauskaitė-Rudinskienė yra gimusi Montrealyje, Quebec, 1956 m. sausio mėn. 15 d. Pradžios mokyklą bei gimnaziją lankė prancūzų ir anglų kalbomis. 1977 m. Université de Montreal baigė civilinę teisę. Studijas tęsė toliau, o 1978 m. išlaikė egzaminus ir buvo priimta į Chambre des Notares du Quebec. Dabar dirba savo profesijoje ir yra vienintelė lietuvė moteris notarė Quebeco provincijoje. Rūta yra baigusi Montrealio Lituanistinę mokyklą, aktyviai veikia skaučių ir ateitininkų organizacijose. Šiuo metu Rūta priklauso Mtl. lietuvių kredito unijos "Lito" valdybai. Tai pirmoji moteris išrinkta visuotinio narių susirinkimo.

Elena Turauskienė dalyvavo tarptautiniam Pasaulio Motinų Sąjūdžio sąskrydyje (World Movement of Mothers) Paryžiuje š.m. gegužės 6 d.

Į P. M. S. tarybą šio sąskrydžio metu yra išrinktos trys lietuvaitės: Ona Bačkienė (Vašingtonas), Marija Rudienė (Čikaga) ir Elena Turauskienė (Paryžius).

Atstovės iš kitų kraštų į tarptautinę tarybą įeina: Belgijos, Prancūzijos, Venecuelos, Mauritanijos, Haute Volta, Izraelio, Canados, Cameruno, Senegal, Graikijos, Ispanijos, Meksikos, Togo, Centralinės Afrikos.

P. M. S. tarptautinio biuro narių rinkimai įvyks š.m. birželio 19 d. Paryžiuje.

Prie Jungtinių Tautų šį sąjūdį atstovauja Helen Prociuk (ukrainietė) iš U. S. A.

Detroito Mergaičių Vokalinis Ansamblis atlieka meninę programą — vadovas muz. S. Sližys (nuotr. J. Gaižučio)

MOTERŲ TEISĖS KVEBEKO PROVINCIOJE

RŪTA RUDINSKIENĖ

Neperseniausiais moteris Kvebeko provincijoje turėjo labai ribotas teises. Prieš 1964-tus metus Kvebeke ištekėjusios moters teisės, kas lietė jos turtą, buvo palyginamai tokios kaip vaiko. Ji negalėjo parduoti savo nuosavybės be vyro žinios ir sutikimo, tik šešiasdešimt ketvirtais ir septyniasdešimtais metais šie įstatymai žymiai pasikeitė ir galima sakyti, kad šiandien moterų teisės yra beveik sulyginatos su vyrų.

Istoriškai šeimos galva ir pagrindinis autoritetas buvo vyras. Kvebeko įstatymai buvo įkvėpti patriarchaliniu principu. Ekonomiškai ir legaliai kalbant, tas reiškia, kad kai jaunieji susituokdavo, turtas pereinavo į bendrą šeimos nuosavybę, kurią galėjo administruoti tikrai vyras. Moteris tuoju prarasdavo teisę administruoti net savo privatų turtą. Tų dienų įstatymų leidėjai teisinosi, kad vyras, turėdamas daugiau patyrimo pasaulio reikaluose, buvo tinkamesnis perimti šeimos finansinę administraciją. Taip pat dėl to, kad moterys neturėjo finansinių reikalų, jos nesidomėjo politika ir neturėjo teisės balsuoti. Bet laikai pamažu keitėsi. Trisdešimtais metais ištekėjusi moteris Kvebeke įgijo teisę pasilaikyti savo uždirbtą algą ir išleisti, kaip ji norėjo. Porą metų vėliau ji įgijo teisę atsidaryti banko sąskaitą savo vardu. O kaip yra su moters pavarde? Mergautinė ar ištekėjusios, ar abi? Atsakymas yra toks: vienintelė moters pavardė yra ta, kuri yra užrašyta ant jos gimimo pažymėjimo, tai yra mergautinė pavardė. Bet pagal labai seną tradiciją, kurią mūsų teisė pripažįsta, moterys dažniausiai vartoja savo vyro pavardę, kai išteka.

Tai nėra privaloma, bet tikrai įprasta taip daryti. Kai jauna pora susituokia Kvebeke, yra tam tikri įstatymai, kurie nurodo jiems, kaip jie turės vedę gyvenime savo turtą valdyti. Taigi, galima sakyti, kad susituokusi pora turi gyventi pagal nustatytą santuokinį režimą ("matrimonial regime"). Tie įstatymai valdo jų turtą. Porą, kuri susituokė po septyniasdešimt metų, be vedybinės sutarties ("marriage contract"), seka Kvebeko nuostata, vadinama "partnership of acquests". Turto atžvilgiu tai yra lygi draugija. Lietuviškai sakant, jie pasidaro "partneriai". Kiekvienas administruoja ir faktiškai turi pilnas teises savo nuosavybės. Šitas naujas įstatymas yra vienas iš moderniausių pasaulyje. Jis buvo išleistas 1970-aisiais metais ir pakeitė "community of property" arba bendro turto valdymo nuostata. Tie, kurie susituokė prieš septyniasdešimt metų Kvebeke, pasilieka "common as to property".

Kaip minėjau anksčiau, moters teisės prieš šešiasdešimt ketvirtus metus buvo labai ribotos. Tačiau tais metais buvo išleistas Kvebeko "Bill 16". Šitas įstatymas pagaliau sulaukė vyro visagališką autoritetą ant šeimos bendro turto. Jisai tęsė turto kasdieninę administraciją, bet ateityje jam reikėjo žmonos pritarimo, jei norėjo parduoti namą arba žemę. Praktiškai tai reiškia, kad ateityje žmonos parašas buvo privalomas ant bendro nekilnojamo turto pardavimo dokumentų. O moteris, kuri turėjo vedybinę sutartį arba "marriage contract", dabar galėjo be vyro parašo parduoti turtą, kuris buvo jos pačios vardu. Grįžkime prie senesnio nuostato, kodėl moters parašas yra privalomas? Todėl, kad visas turtas, įgytas per jų vedybinį gyvenimą, priklauso pusė vyrui ir pusė žmonai. Pavyzdžiui, jeigu žmona visą gyvenimą dirbo namie, indus plovė, vaikus augino, o vyras uždirbo algą darbe, tvarkė visus jų finansus, pats vienas nupirko namus, dokumentus pasirašė, tai tas namas priklauso pusiau jo žmonai. O jeigu žmona ar vyras to nesuaprantą, nežino ar ignoruoja, tai gali vėliau ar anksčiau sudaryti jiems ir jų vaikams nemalonumų.

Šitokioj padėty yra labai svarbu abiem turėti savo testamentą. Mirties atveju Kvebeko įstatymai nenumato, kad vyro turtas priklausys žmonai ar kad žmonos turtas priklausys vyrui. Yra nustatytos griežtos taisyklės, kurias turi sekti notariai, kai žmogus miršta nepalikdamas testamentą. Kai kuriais atvejais našlė arba našlys atsiranda keblioj padėty. Įpėdiniai būna

išsklaidyti po pasaulį, arba vaikai nepilnamečiai, ir tuo atveju ilgai užsiėmusia palikimo sutvarkymas, nes susidaro didelės išlaidos ir turtas lieka užšaldytas. Todėl noriu pabrėžti, kad yra labai svarbu turėti testamentą ir vyrui ir žmonai, nors moteris dažnai tiki, kad tas dokumentas jai nėra reikalingas.

Iki šiol aš kalbėjau apie moters teises per vedybinį gyvenimą, bet dabar norėčiau paliesti vedybų galą. Kokios yra moters teisės, kai įvyksta skyrybos? Senesniais laikais Katalikų Bažnyčia Kvebeko provincijoje turėjo labai didelę įtaką; skyrybos buvo beveik neįmanomos. Reikėjo pradėti Kanados Parlamente privačią bylą. Tais laikais vyras galėjo gauti skyrybas dėl žmonos neištikimybės. Bet moteris galėjo prašyti skyrybų dėl vyro neištikimybės tikrai tada, jeigu jisai atveddavo savo meilužę į namus. Bet lygybė lieka lygybe ir dabar ne tik vyras turi žmonai mokėti išlaikymą, jei būna skyrybos, bet taip pat moteris, jei ji uždirba daugiau, ar turi daugiau turto negu vyras, turi jam mokėti išlaikymą. Visi žino, kad nei vienas, nei kitas laimi skyrybų bylą. Bet būna žymiai palengvinta, jei pora prieš vedybas apsirūpino vedybine sutartimi ar "marriage contract".

Iki šiol aš mėginau jums įrodyti moterų teisių evoliuciją Kvebeko provincijoje. Prieš šeimos planavimo idėjos įvedimą ištekėjusi moteris praleisdavo gerą dalį savo gyvenimo gimdant ir auginant vaikus. Pavyzdžiui, vidury devyniolikto amžiaus Kvebeko moteris, kuri buvo ištekėjusi, pasiekus penkiasdešimt metų amžiaus, jau buvo pagimdžius maždaug aštuonis vaikus. Pradžioje dvidešimto šimtmečio tas skaičius nukrito iki šešių, šešiasdešimt pirmais metais ta pati moteris pagimdė maždaug tikrai tris vaikus. Šitie skaičiai įrodo, kad moters rolė, kaip vaikų gimdytojos, nebediktuoja daugumos moterų likimo taip griežtai, kaip anksčiau. Mažesnėms šeimoms ir didėjančiam skaičiui dirbančių moterų pavyko sustiprinti moters pasitikėjimą savimi ir jos ekonomišką savarankiškumą. Pirmiausi žingsniai į priekį buvo atsiekti akademinėse srityse. Pavyzdžiui, medicinos fakultetas atidarė savo duris moterims trisdešimtais metais. Pirmą advokatė gynė teises Kvebeke keturiasdešimt antrais metais, ir pirmą notarė buvo priimta į profesiją tikrai penkiasdešimt aštuntais metais (tai yra tikrai maždaug dvidešimt metų atgal).

Moterys kovoja už savo teises Kvebeke, ir pažanga yra daroma.

• Madų ir grožio pasaulis

VEDA I. KAIRIENĖ

STILINGA IR TAUPU

Toronto dienraščio madų kritikė Marina Sturdza neseniai pasidalino su skaitytojoms savo eilės metų patyrimu.

„Kaip ir daugelis kitų moterų“, rašo Marina, „aš mėgstu gražius rūbus, bet gražūs rūbai brangiai kaštuoja. Per eilę metų aš išmokau pakankamai elegantiškai ir taupiai rengtis. Labai dažnai žmonės manęs klausia kur aš perku savo rūbus ir kaip aš galiu sau leisti moderniai rengtis, tad nusprendžiau pasidalyti su jumis savo paslaptimis.“

Aš visada perku savo rūbus geriausiose krautuvėse, bet tik išpardavimų metu.

Tačiau aš esu labai išranki. Net ir gražiausia Yves Saint Laurent suknelė už trečdalį kainos yra bevertė, jei ji jums netinka. Aš išmokau būti labai griežta savo pasirinkimuose. Jei man rūbas netinka, aš jį dovanuju arba parduodu. Nėra reikalo nuolatos prisiminti savo padarytas klaidas ir gailėtis neprotingai išleistų pinigų. Neleiskite spintose rūbų, kurių nedėvite.

Gerus ir neišėjusius dar iš mados rūbus yra lengva parduoti. Dabar yra

visa eilė dėvėtų rūbų krautuvių, kurios superka.

Aš niekad neperku rūbų, kuriuos reikia daug taisyti. Mažas pataisymas ir geras pritaikymas prie figūros visada apsimoka.

Aš visada vengiu trumpalaikių madų, tai man per brangu.

Visada perku pigias kojines. Aš nematau, kad tarp brangių ir pigių yra didelis skirtumas.

Aš visada išvalau ir išlyginu rūbus, kad kiekvienu metu galėčiau juos dėvėti.

Mano rūbų spalvos neutralios, taip kad aš galiu juos tarpusavy derinti. Pagyvinimui aš perku įvairius margus priedus.

Aš niekad neperku suknelių specialioms progoms. Aš jas perku, kai randu kas man tikrai patinka ir pritinka.

Aš susidariau sau tokią sistemą, kad vieną sezoną nusiperku žieminį palatą, kitais metais naują lietpaltį, dar kitais — gerą eilutę. Tokiems pagrindiniams rūbams aš paprastai pasirenku klasikinio stiliaus drabužius, kurie greit neįsina iš mados.

Aš mėgstu eilutes, sijonus ir palaidines, nes jie padaugina aprangos kiekybę. Pernykštė palaidinė dėvima su šiemetiniu megztiniu, ir šiemetinis megztinis bus dėvimas su sekančių metų sijonu.

Aš dėviu dvi vakarines sukneles jau šešti metai, man jos nenusibodo, nes abi yra gražios ir patogios.

Jei kartais nusiperku pigesnes sukneles, dažnai pakeičiu dirželius ir sagas. Pigesnių rūbų gamintojai bando sutaupyti ant sagų ir kitų priedų.

Aš neperku ištaigingų papuošalų. Mano papuošalai originalūs, pagaminti iš dramblio kaulo, agato, gintaro ir kitų neperdaug brangių originalių medžiagų.

Mano silpnybė yra geri batukai ir rankinukai. Jie yra brangūs, bet aš gerai juos prižiūriu ir jie ilgai išsilaiko.

Aš išmokau pasirinkti brangiai atrodančias detales. Brangūs rūbai visada gerai atrodo, kai nėra aptempti. Aš niekad nerišu ir nesegu diržų per ankštai. Stipriai užveržti dirželiai niekad jūsų nesuplonins, tik nupigins. Aš visada nuimu bantukus ir papuošimus, kurių atrodo per daug.

Štai mano nuoširdūs patarimai kaip taupiai ir elegantiškai apsirengti!”

KLASIŠKAS LONDONAS

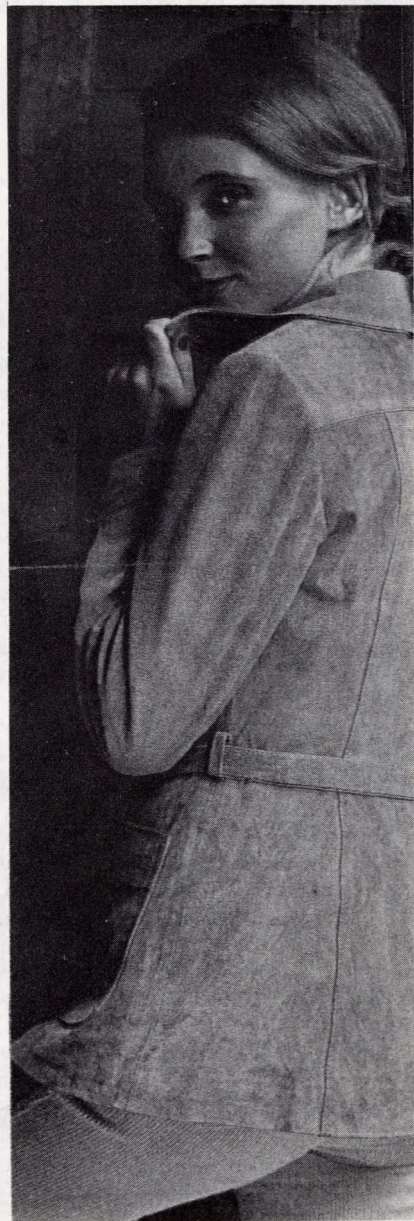
Rūbai sekančiam sezonui yra moteriško stiliaus, klasiški, puikiai pasiūti, geros medžiagos, su kruopščiai išbaig-

tomis detalėmis. Jie patvarūs ir dėvimi metų metais.

Taip nusprendė visa eilė Londono madų kūrėjų. Britai visada buvo klasiškų rūbų meistrai. Jų ir medžiagos pačios geriausios pasauly. Vilnonis krepas, tweed'as, Shetlando vilnos megztiniams, kad ir būdavo metams — kitiems nustumiami užmarštin, netrukus vėl grįždavo ir užkariaudavo madų pasaulį.

Madų kūrėja Jean Muir sukūrė rudeniui visą eilę niekada iš mados neįsinausių eilučių: lygūs sijonėliai, su klostė užpakaly ar prieky, siuvami iš tweed'o ar eglutėmis raštuotos vilnos,

ODINIS ŠVARKAS

APYKAKLĖS

Nuimamos apykaklės, kurios buvo taip gausiai dėvimos prieš 30 metų, vėl grįžta į madą. Jos gaminamos iš mezginių, šilko, kaspinėlių ir plonos medvilninės medžiagos. Jos yra mažos, apskritos, plačios puoštos valonėliais, kaspiniais ir kartais blizgučiais. Jos — dėvimos prie suknelių ir prie megztinių.

Daugelis dėvėtų rūbų krautuvių savininkų supirkinėjo jau seniai iš mados išėjusias apykakles ir dabar pardavinėja jas tuzinais.

NAGAI

Negali paslėpti rankų ir nagų — jie visada matomi. Bet nagus galima tinkamai prižiūrėti. Kad išlaikyti gražius nagus reikia laiko ir kantrybės.

Pirmiausiai reikia kreipti dėmesį į aplink nagą augančias odeles, nes iš ten auga naujas nagas ir tos odeles

yra jautrios. Kad išlaikyti odeles elastingas ir išvengti jų skilimo, reikia tepti jas specialiu kremu.

Jei jūsų nagai trapūs ir lengvai lūžta, patartina dėti nagų emalį. Emalis sustiprina nagus. Prieš dedant laką, reikia uždėti bazinį sluogsnį ir leisti nagam gerai išdžiūti (maždaug 3 minutes). Vėliau reikia uždėti ploną emalio sluogsnį ir, kai išdžius pakartoti. Emalį reikia dėti pradedant nuo nago odeles.

Prieš manikiūrą reikia nuimti laką ir palikti nelakuotus nagus per naktį, kad nagai pailsėtų.

Kad panaikinti nuo nagų pageltimą, naudokit citrino sunką. Prieš manikiūrą pamirkykit nagus šiltam vandens, alyvos ir citrinos sunkos mišinyje.

Sveiki nagai priklauso nuo tinkamos mitybos. Kas valgo balansuotą vitaminais ir proteinais maistą, turi sveikus gražius nagus.

NERTINIS TINKAMAS VISAIS METŲ LAIKAIS

ODINIAI RŪBAI VISADA YRA PATOGŪS IR PRAKTIŠKI

rudos ir rudžių spalvos, ir prie jų klasiško kirpimo švarkeliai.

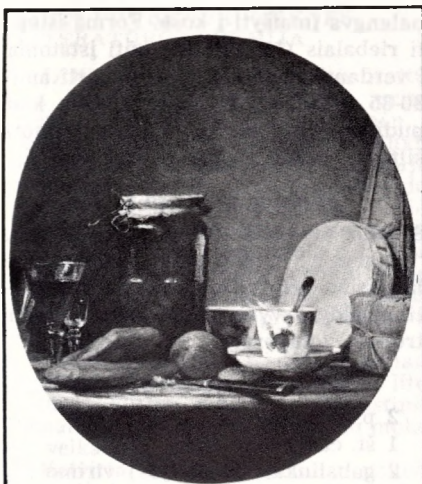
Marisa Martin vakariniams rūbams naudoja sunkias antikines medžiagas ir mezginius. Ji puošia sukeles siaurais užsiuvimais, aplikacijom, siuvinėjimais ir kaspinėliais.

John Bates, kuris jau pagarsėjo ir Amerikoje, pripažįsta, kad moterys nori pirkti gerai pagamintus ir ilgai tveriančius rūbus.

Jo klasiškos angliškos eilutės, elegantiškos ir paprastos, dėvimos su šilko palaidinėmis, raudoni švarkai, taikomi su baltos vilnos sijonėliais, tikrai bus šio rudens gausiausiai dėvimi rūbai. Vakarui Bates siuva sukeles iš škotiškai languotos taftos, kartais derinamos su aksominiais švarkais.

Gausiai dėvimi ir sportiški bei puošnūs megztiniai. Šviesiai mėlynos ir baltos spalvos kašmero suknelės dėvimos dienos metu be papuošalų, o vakarui puošiamos tos pačios medžiagos diržais, juodais mezginiais ir aukšinėm grandinėm.

• Šeiminių kampelis

Veda L. MURAUSKIENĖ

“Ginger” sausainiukai

- ¼ p. rudo cukraus
- ¼ p. saldaus sviesto ar margarino,
- 1 kiaušinis, lengvai išplaktas,
- ¼ štl. vanilės ekstrakto,
- 1 št. malto “ginger”,
- ¼ štl. “allspice”
- ¼ štl. cinamono,
- ¼ št. maltų gvazdikų,
- ½ p. ir 1 št. miltų.

Įkaitinti krosnį iki 375°F. Cukrų su riebalais ištrinti elektrine mašinėle, kad masė būtų grietinės tirštumo. Kiaušinį išplakti su vanile, po to įmaišyti visus kitus prieskonius ir ½ puodo miltų. Lengvai riebalais patepti sausainių kepimo formą, pabarstyti vieną šaukštą miltų, tada šaukštu išdėti masę, paliekant dviejų inčų tarpus. Turėtų išeiti apie 3 tuzinai sausainiukų. Kepti maždaug 6-7 minutes ar kol bus iškepę.

Bulvių salotos su grybais

- 6 vidutinės bulvės,
- ½ štl. kiaušinio trynio,
- 4 štl. balto acto,
- 4 štl. saldžių garstyčių,
- ½ p. alyvų aliejaus,
- 1 štl. smulkiai kapoto česnako,
- ½ p. smulkiai kapoto žalio svogūno laiškų,
- 2 št. smulkiai kapotų krapų,
- ½ sv. arba 2 p. šviežių grybų, smulkiai pjaustytų,

½ p. sulaužytų riešutų “walnuts”,

¼ p. rūgštaus balto vyno.

Bulves išvirti, bet neleisti pervirti. Kiaušinio trynį su actu ir garstyčiomis sudėti į salotų indą. Gerai išplakti dratiniu plaktuvėliu, supilti aliejų dar plakant. Masė turėtų būti majonezo pavidalo. Įmaišyti česnaką, svogūno laiškų ir krapus, po to dėti grybus ir riešutus. Kai bulvės bus užtekinai atvėsusios, nulupti odą ir supjaustyti smulkiai, sudėti į atskirą indą ir sušlakstyti vynu. Truputį palaukus nusausinti ir sudėti į paruoštą salotoms masę. Lengvai viską išmaišyti. Tinka prie įvairios šaltos užkandos.

Šokoladinis varškės pyragas

- 1¼ p. sausainių trupinių (graham cracker crumbs),
- ¼ p. tirpinto sviesto,
- 8 uncijos pusiau saldaus šokolado (semi sweet)
- 1½ svaro “Philadelphia” grietininio sūrio, sutrinto,
- 1 p. cukraus,
- 3 kiaušiniai,
- 1 štl. vanilės,
- ¼ štl. druskos,
- 1 p. rūgščios grietinės.

Sausainių trupinius sumaišyti su ištirpintu sviestu ir jais iškloti 9 inčų (dugną išimamą) formą, gerai prispa-

džiant. Padėti 20 minučių į šaldytuvą. Krosnį įkaitinti iki 300°F. Dvigubame puode išleisti šokoladą. Ištirpus, atvėsinti, pakeičiant verdantį vandenį šaltu. Leisti atvėsti apie 20 minučių. Sūrį trinti pridedant cukrų ir kiaušinius (paeiliui). Po kiekvieno dėjimo gerai patrinti. Sudėti atvėsusį šokoladą, vanilę, druską ir rūgščią grietinę. Plakti kol masė bus lygi, supilti į paruoštą formą ir kepti apie vieną valandą, kaitrą išjungti ir dar leisti pabūti antrą valandą. Laikyti šaldytuve. Duodant į stalą galima papuošti plakta grietinele.

Greitas varškinių pyragas

- 1½ svaro grietininio sūrio (cream cheese),
- 6 kiaušiniai,
- 1 p. cukraus,
- 2 puod. rūgščios grietinės,
- 5 št. cukraus,
- 2 štl. vanilės.

Krosnį įkaitinti iki 325°F. Sūrį išplakti iki grietinės tirštumo. Įplakti kiaušinius po vieną ir įmaišyti cukrų. 10 inčų formą (dugną išimamą) ištepti gerai sviestu. Kepti centre krosnies apie 50-55 min., leisti atvėsti apie 20 minučių. Rūgščią grietinę su 5 šaukštais cukraus ir vanile išplakti, išdėti ant atvėsusio pyrago. Gražinti į krosnį penkiolikai minučių prie tos pat

MOLINIAME
INDE
TROŠKINTA
MĖSA IR
DARŽOVĖS

temperatūros. Leisti atvėsti kambario temperatūroje.

Maži varškės pyragėliai

8-10 vanilės sausainukai,
8 uncijų pakelis grietininio sūrio,
1/3 p. cukraus,
1 kiaušinis,
2 štl. šviežios citrinos sunkos,
1 štl. tarkuotos citrinos žievės,
1/2 štl. vanilės,
Krosnį įkaitinti iki 375°F. Į mažas formeles išdėti poperinius kepimui puodelius (muffin paper cups). Į kiekvieną įdėti po vieną sausainėlį. Visus produktus sumaišius, gerai išplakti, kad masė būtų lengva. Kiekvieną paruoštą puodelį pripildyti 2/3 paruošta mase. Kepti apie 15-18 minučių ar kol sukeps. Leisti atvėsti kambario temperatūroje. Išimti iš poperinių puodelių ir papuošti uogiene ar riešutais.

Makaronai "Fettucine"

12 uncijų pakelis vidutinio pločio makaronų,
1/2 pd. nesūdyto sviesto, supjaustyto gabaliukais,
1 p. šviežiai tarkuoto Parmesan sūrio,
1 p. grietinėlės,
1/4 štl. pipirų,
durskos pagal skonį (verdant makaronus)

Išvirti makaronus kaip nurodyta. Nusausinti ir grąžinti į puodą. Ant labai lengvos ugnies maišant sudėti likusius produktus, palaikyti kol sviestas ištirps ir maišomi makaronai pasidengs sūrio mase. Duoti tinka vienus su virtom daržovėm ir balta duona, galima duoti ir prie troškintos paukštienos.

Jautiena su brakoliais

1 pundelis brakolių,
1/2 svaro jautienos (minkštos mėsos, be kaulo),
2 štl. kukurūzų krakmolo,
1 štl. cukraus,
1/4 štl. malto "ginger",
1 št. sojos padažo,
vandens,
1 skiltelė gerai sutrinto ar malto česnako,
5 št. aliejaus,
1 dėž. (8 uncijų) "bamboo shoots", nusausintų,
1/2 p. šviežių grybų, smulkiai supjaustytų,
1 1/2 štl. ar pagal skonį druskos.
Brakolius nuplovus supjaustyti 1 inčo ilgio gabaliukais. Jautienos mėsą irgi supjaustyti apie 2x1 inčo kubais. Sudėti į indą ir pabarstyti: 1 štl. krakmolo, 1/4 štl. "ginger", 1/4 štl. cukraus, česnako milteliais. Įpilti sojos padažo

ir vandens. Visą gerai išmaišyti ir leisti pastovėti. Sunkesnėje keptuvėje pakaitinti du šaukštus aliejaus, sudėti mėsą ir maišant kepinti apie porą minučių, kol išnyks mėsos raudonumas. Likusius tris šaukštus aliejaus pakaitinti ir sudėti į brakolius, "bamboo shoots" ir grybus. Maišant pakępti irgi apie porą minučių, tada įdėti likusį cukrų, druską (pagal skonį) ir 2 šaukštus vandens, maišant pavirti apie vieną minutę. Po to sudėti mėsą ir krakmolą (praskiesti su 1 št. vandens). Uždengus pavirti, ir pamaišant, kai sutirštės duoti su virtais ar keptais ryžiais.

Varškės pudingas su manų kruopom

500 g. varškės,
5 kiaušiniai,
1-1 1/2 štl. manų kruopų,
250 g. pieno,
3-4 štl. cukraus,
2 štl. razinų,
2 1/2 štl. vanilinio cukraus,
1 1/2-2 štl. sviesto.
Pieną užvirti, maišant suberti persijotas manų kruopas ir pavirti 5-6 minutes, kad pasidarytų skysta košė. Kiaušinių trynius ištrinti su cukrum ir sviestu, supilti į košę, taipogi sudėti pertrintą varškę (per sietelį) ir vanilės cukrų, truputį pavirti ir nusunkus irgi įmaišyti, kad viskas gerai susijungtų. Išplakti kiaušinio baltymus ir

palengva įmaišyti į košę. Formą ištepiti riebalais (kuri galėtų būti įstatoma į verdantį vandenį). Masę pavirti apie 30-35 minutes ant lengvos ugnies, kad pudingas pasidarytų standus. Duoti šiltą su vaisių sirupu ar uogiene.

Apelsinų sunka su vynu

Šviežios apelsino sunkos, balto vyno, "gingerale" ir ledų kubų. Aukštą stiklą pusiau pripilti apelsinų sunkos, pilti atšaldyto vyno, įdėti ledų kubą ir truputį "gingerale".

Šaltas šokoladinis gėrimas

2 p. stiprios kavos,
1 štl. cukraus,
2 gabaliukai (2 uncijos) virimo šokolado,
1/4 p. cukraus,
1 p. verdančio vandens,
žiupsnelis druskos,
3 p. užkaitinto pieno,
1 štl. vanilės ekstrakto,
plaktos grietinėlės.

Vieną šaukštą cukraus ištirpinti kavoje ir atvėsinti, supilti į ledams šaldyti formą ir užšaldyti. Šokoladą, cukrų (1/4 puoduko), verdantį vandenį ir druską užvirinti, pamaišyti. Užvirus nuimti nuo kaitros, įmaišyti pakaitintą pieną ir vanilę, leisti atvėsti. Duoti 8 uncijų stikluose, įdėti po 2-3 šaldytus kavos kubus ir po to užpilti paruoštu gėrimu, papuošti plakta grietinėle (6 porcijos).

Keramikiniuose indeliuose galima servuoti įvairius troškintus patiekalus.

LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS LITERATŪROS PREMIJA

JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros Taryba, Krašto Valdybai pritarant, savo 1980 m. balandžio mėn. 9 dienos posėdy nutarė įsteigti Lietuvių Bendruomenės Literatūros Premiją. Premijos dydis — trys tūkstančiai dolerių. Premijos salygos sutartos su Lietuvių Rašytojų Draugijos valdyba.

Pirma. Premija skiriama tik atsižvelgiant į svarstomojo kūrinio vertę.
Antra. Lygiomis teisėmis su spausdintaisiais veikalais premijuotini ir rankraščiai.

Trečia. Premija skiriama už geriausiasias svarstomųjų metų grožinės literatūros kūrinių arba už lituanistinės tematikos humanitarinio turinio mokslo veikalą.

Ketvirta. Premijai veikalus atsiusti paskutinė data — gruodžio 31-oji diena.

Penkta. Premijos komisiją sudaro trys Kultūros Tarybos skirti nariai ir du Rašytojų Draugijos atstovai (nebūtinai Draugijos nariai). Šių metų vertinimo komisijos sudėtis bus paskelbta vėliau.

Informaciją premijos klausimu kreiptis JAV LB KT vicepirmininką Viktorą Mariūną adresu: 1994 Beverly Hills Dr., Richmond Hts. Ohio 44143. Tel.: 1-216-481-4534.

JAV LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS LITERATŪROS PREMIJOS TAISYKLĖS

1. Premijos siekiantieji kūriniai siunčiami Kultūros tarybai jos reikalaujamo adresu: Jurgis Malskis — 17904 Ingleside Rd., Cleveland, Ohio 44119, telefonas 216-486-9165. Apie gautas siuntas bus pranešta siuntėjams. Už paštuose užkliuvusias ar dingusias siuntas Kultūros Taryba neatsako. Jų ieškojimu rūpinasi patys siuntėjai.

2. Spausdintieji kūriniai turi būti atžymėti 1980 metų data. Tačiau, kai kūrinys atžymėtas 1979 metų data, o į rinką atėjo tik 1980 m., tai jis bus laikomas 1980 m. kūriniu. Visi rankraščiai bus laikomi 1980 metų kūrinių.

3. Kiekvieno spausdinto kūrinio atsiunčiama po penkias knygas.

4. Pagaudautina, kad rankraščiniai kūriniai būtų parašyti mašinėle. Tačiau bus priimtini ir lengvai išskaitomi ranka rašyti kūriniai.

5. Prie kiekvieno kūrinio pridedamas lydraštis su autoriaus vardu, pavarde, adresu ir telefono numeriu. Dalyvavimas varžybose dėl premijos — viešas aktas.

6. Premija laimėjusio rankraščio autorius galės tartis su Kultūros Taryba dėl jo išleidimo ar tuo reikalu kreiptis į jo pasirinktą leidėją.

• Atsiųsta paminėti

Švietimo Gairės — Lietuviškojo ugdymo leidinys. Leidėjai JAV LB Švietimo Taryba; prenumerata metams — \$3.00.

Ateitis — lietuvių katalikiško jaunimo žurnalas; vyr. redaktorius — k. dr. K. Trimakas, 850 Des Plaines Ave., Apt. 409, Forest Park, Ill., 60130, USA; leidėjai — Ateitinių Federacija; administracija — J. Polikaitis, 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, Ill. 60629, USA; prenumerata metams — \$9.00

Tėvynės Sargas — politikos ir socialinių mokslų žurnalas; redaktorius — Petras Maldeikis; red. adresas: 117 Sunset Drive, Hot Springs, Arkansas, USA, 71901; vieno numerio kaina — \$3.00; administracija: A. Balčytis, 6819 S. Washtenaw Ave., Chicago, Ill., USA, 60629.

Skautų Aidas — jaunimo žurnalas — oficialus Lietuvių Skautų S-gos organas; vyr. redaktorė — v.s. S. Jėlionienė, 6111 So. California Ave., Chicago, Ill., 60629; administratorius — s. A. Orentas, 6842 So. Campbell Ave., Chicago, Ill. 60629; mėnesinis — iliustruotas leidinys (išskiriant liepos ir rugpjūčio mėn.); prenumerata metams — \$5.00.

ŽURNALUI AUKOJO:

\$25.00 — Danienė D., Ottawa, Ont., \$8.00 — Mikonienė M., Richmond Hills, Ohio, Žebertavičienė T., Treasure Islands, Fla.; \$7.00 — Rugienienė E., Tillsonburg, Ont.; \$5.00 — Astrienė U., Grand Rapids, Mich., Dabregienė S., Brockton, Mass., Genčiuvienė A., Chicago, Ill.; \$4.00 — Gylienė J., Chicago, Ill., Petrušienė S., Toronto, Ont., Šimkienė O., Willow Springs, Ill.; \$3.00 — Didžiulienė S., Cicero, Ill., Girniuvienė B., Allen Park, Mich., Mikulienė U., Westchester, Ill., Skeivienė L., Oak Lawn, Ill., Vaičiaitienė, Largo, Fla., Žilvytienė A., Mount Hope, Ont.; \$2.00 — Bieliūnaitė O., La Salle, Que., Brenciuvienė Z., Chicago, Ill., Dragunevičienė A., Hartford, Conn., Drešerienė G., Gulfport, Fla., Genienė V., Chicago, Ill., Eikiniene O., Brackton, Mass., Elvikienė S., Hamilton, Ont., Giedraitytė G., Chicago, Ill., Hoffman L., Chicago, Ill., Jankienė K., Rochester, N.Y., Jauneikienė K., Otterville, Ont., Javienė E., Islington, Ont., Jocienė E., Cleveland, Ohio, Karaškievė S., Hamilton, Ont., Karkienė M., Toronto, Ont., Kazlauskienė M., Winter Park, Ill., Klirionė J., Euclid, Ohio, Kynas L., Downers Grove, Ill., Kušlikienė M., Grand Rapids, Mich., Lapienienė V., Delhi, Ont., Lediene A., Weston, Ont., Mickevičienė O., Cicero, Ill., Nirkienė S., Denver, Colo., Roberts M., Los Angeles, Calif., Rudienė S., Hanmer, Ont., Rukštelienė O., Farmington Hills, Mich., Sakalienė V., Chicago, Ill., Šarauskienė A., Cicero, Ill., Ščepanavičienė Z., Mississauga, Ont., Senulienė K., Paterson, N.J., Šimulienė A., Juno Beach, Fla., Širvinienė E., Cleveland, Ohio, Šiurnienė O., Delhi, Ont., Skrinkienė F., Toronto, Ont., Sniečkuvienė K., Cleveland, Ohio, kun. Staškevičius J., London, Ont., Staškievė J., Yonkers, N.Y., Subatienė S., Scituate, Mass., Šumantienė O., Los Angeles, Calif., Suvaizdienė A., Cicero, Ill., Tamašauskienė S., Waukegan, Ill., Tocilauskienė V., Chicago, Ill., Velbasienė A., St. Petersburg, Fla., Žibienė K.,

Juno Beach, Fla., Žigaitienė M., St. Petersburg, Fla., Žilinskienė O., Lyndhurst, Ohio; \$1.00 — Narbutaitienė B., Mayfield, Ohio, Vasienė O., Parma, Ohio.

GARBĖS PRENUMERATOS:

Ambrozaitienė G., Kalamazoo, Mich., Arštikaitienė M., N. Riverside, Ill., Bonėnienė B., Philadelphia, Pa., Barmuvienė V., Los Angeles, Calif., Baublienė E., Detroit, Mich., Bikonėvičienė K., Chicago, Ill., Bilevičienė E., Hamilton, Ont., Bitlerienė S., Detroit, Mich., Bradley A., N. Providence, N.J., Bureikienė R., Los Angeles, Calif., Čampienė K., Waterbury, Conn., Čečauskienė O., Montreal, Que., Čerškievė O., Chicago, Ill., Danaitienė B., Weston, Ont., Danienė D., Ottawa, Ont., Dargienė L., Westchester, Ill., Didžiulienė S., Cicero, Ill., Dikinienė M., Chicago, Ill., Dūda R., Oak Park, Ill., Eidukonienė A., Tucson, Ariz., Gimbutienė S., Arlington, Mass., Girniuvienė B., Allen Park, Mich., Gylienė L., Waterbury, Conn., Jameikienė K., Rockford, Ill., Jasaitienė B., Chicago, Ill., Jonynienė A., Berlin, Conn., Jonynienė A., Detroit, Mich., Juodvalkienė A., Chicago, Ill., Juškievė L., Kenosha, Wisc., Kačinskienė E., St. Petersburg, Fla., Kalesinskienė H., Enfield, Conn., Kapteinienė P., Chicago, Ill., Karasiejienė M., Mississauga, Ont., Kardokienė P., Baltimore, Md., Kazlauskienė G., Waterbury, Conn., Kazlauskienė M., Hamilton, Ont., Katelienė A., Toronto, Ont., Kowbell S., Harrow, Ont., Kriaučeliūnienė I., Palos Park, Ill., Kriaučiūnienė L., Stoney Creek, Ont., Kripkauskienė B., Canton, Mich., Kučinskienė J., Miami Beach, Fla., Laukienė L., Chicago, Ill., Laureckienė P., Delhi, Ont., Lekauskienė G., Stone Park, Ill., Leveckienė A., Westwood, Mass., Liaugminienė E., Parsippany, N.J., Mack R., Orange, N.J., Mackiewicz M., Centerville, Mass., Maskaliūnienė M., Santa Monica, Calif., Mažeikienė S., Delhi, Ont., Meškauskienė E., Sioux City, Iowa, Mikonienė M., Richmond Hts., Ohio, Mikšienė J., Worcester, Mass., Mikulienė U., Westchester, Ill., Navikienė N., Gulfport, Fla., Navikienienė E., E. Montreal, Que., Nemickienė E., Highlands, Ind., Noreikienė M., Woodhaven, N.Y., Norvaišienė L., Feasterville, Pa., kun. Pacevičius B., Toronto, Ont., Pajarskienė O., Hamilton, Ont., Paketuriene J., West Lorne, Ont., Palouilionienė E., Cicero, Ill., Petkauskienė D., Chicago, Ill., Petkevičienė S., Mount Hope, Ont., Pliplienė A., Rockford, Povilaitienė J., Omaha, Nebr., Purlulienė E., St. Petersburg, Fla., Razmienė E., Joliet, Ill., Repšienė E., Chicago, Ill., Rimkūnienė I., N. Buffalo, Mich., Ročiūnienė A., Independence, Ohio, Rugienienė E., Tillsonburg, Ont., Šimkienė O., Willow Springs, Ill., Skeivienė L., Oak Lawn, Ill., Šlerienė V., Hot Springs, Ark., Skrudienė P., Cicero, Ill., Šležiene A., Flossmoor, Ill., Snarskienė D., Worcester, Mass., Šopienė A., Los Angeles, Calif., Stančikienė Z., Wasaga Beach, Ont., Stankaitienė M., Rockford, Ill., Staškevičienė D., Verdun, Que., Starkienė P., Chicago, Ill., Staškevičienė I., Bronx, N.Y., Stepatienė E., Toronto, Ont., Stephan V., Portland, Ore., Stoškuvienė M., Chicago, Ill., Stropienė A., Chicago, Ill., Svetulevičienė O., Keswick, Ont., Terra Motel, Wetherfield, Conn., Toliušienė O., Chicago, Ill., Trečiokienė G., Inion, N.J., Vadopalienė B., Westchester, Ill., Vaičiaitienė O., Largo, Fla., Vaitiekūnienė B., Toronto, Ont., Vencukvienė B., Los Angeles, Calif., Vilutienė E., Santa Monica, Calif., Vindašienė E., Delhi, Ont., Vikuvienė D., Palos Hts., Ill., Žadeikienė V., Chicago, Ill., Zander S., Delhi, Ont., Zdanienė A., Wetherfield, Conn., Žebertavičienė T., Treasure Island, Fla., Žilvytienė A., Mount Hope, Ont.